

T.C.

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SERVET-İ FÜNÛN DERGİSİNİN NÜSHA-İ MÜMTÂZE'Sİ (1897) ÜZERİNE
BİR İNCELEME

A STUDY ON THE NÜSHA-İ MÜMTÂZE (1897) OF THE SERVET-İ FÜNÛN
MAGAZİNE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Esmâ GÜNEL

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Seda ÖZBEK

Giresun-2025

BİLİMSEL ETİK İLKELERE UYGUNLUK/ETİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Servet-i Fünûn Dergisinin Nüsha-i Mümtâze’si (1897) Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel etik ve geleneklere aykırı düşecek bir kullanıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yararlandığım kaynaklara uygun yöntemlerle atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Esmâ GÜNEL

16/05/ 2025

TEZ ÖZGÜNLÜK BEYANI

Ana Bilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Program Adı: Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Başlığı: Servet-i Fünûn Dergisinin Nüsha-i Mümtâze'si (1897) Üzerine Bir İnceleme

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmasının Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 257. sayfalık kısmına ilişkin 15/05/ 2025 tarihinde Turnitin benzerlik programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı: %28'dir.

Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından belirlenen azami benzerlik oranına (%30) göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 16/05/ 2025

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Seda ÖZBEK **Öğrenci:** Esmâ GÜNEL

İmza mza

KILAVUZA UYGUNLUK BEYANI

“Servet-i Fünûn Dergisinin Nüsha-i Mümtâze’si (1897) Üzerine Bir İnceleme” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Esmâ GÜNEL

İmza

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Seda ÖZBEK

İmza

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 21/05/2025 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Esmâ GÜNEL'in "Servet-i Fünûn Dergisinin Nüsha-i Mümtâze'si (1897) Üzerine Bir İnceleme" başlıklı tezini incelemiş olup, aday 29.05.2025 tarihinde, saat 10:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Sunulan çalışma, sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Ünvanı, Adı Soyadı	Karar		İmzası
		Kabul	Ret	
Üye (Başkan)	Dr. Öğr. Üyesi Özgül ÖZBEK GİRAY	☒	☐	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Fikret USLUCAN	☒	☐	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Seda ÖZBEK	☒	☐	

ONAY

.../.../ 2025

Prof. Dr. Oğuz Serdar KESİCİOĞLU
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Servet-i Fünûn dergisinin Türk edebiyatındaki yeri hem sanat hem de kültür açısından önemlidir. Türk edebiyatının değişen, yenileşen ve gelişen birçok edebiyat topluluğuna ev sahipliği yapmıştır.

Servet-i Fünûn dergisi, 1897 Türk-Yunan Savaşı sonrasında şehit ve gazi ailelerine satışından elde edilen gelirle maddî destek sağlamak amacıyla Tevfik Fikret'in öncülüğünde bir özel sayı hazırlar. Bu özel sayı "Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze" adıyla 167 sayfa olarak 1897 yılında yayımlanır. Derginin kendi kadrosunda bulunan yazarların ve alanlarında uzman kişilerin eserlerinin görüldüğü Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze'de 25 farklı yazar ve şairin, şiir ve nesirlerinden oluşan toplam otuz üç metin ve bir adet karakalem çalışması mevcuttur. Özel sayı İBB Atatürk Kitaplığı'nın dijital arşivinden temin edilmiştir.

Literatürde bu özel sayı hakkında toplu ve müstakil bir çalışma yapılmamasının tespiti üzerine tezimin konusunu belirleyen ve yazım sürecinde desteğiyle, bana daima rehberlik eden başta kıymetli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Seda ÖZBEK'e, hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Fikret USLUCAN, Dr. Öğr. Üyesi Özgül ÖZBEK GİRAY ve Dr. Öğr. Üyesi Adem ÖZBEK'e destek ve katkıları için sonsuz saygı ve teşekkürü borç bilirim. Aynı zamanda bana bu süreçte destek olan aile üyelerime teşekkürlerimi sunarım ve çalışmamı bu topraklarda huzur içerisinde yaşamamız için canını feda eden tüm şehit ve gazilerimize, rahmetli annem ve babama minnet ve şükranlarımı sunarak armağan ederim.

Esmâ GÜNEL

Giresun / 2025

ÖZET

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Başlığı : Servet-i Fünûn Dergisinin Nüsha-i Mümtâze'si (1897) Üzerine Bir İnceleme

Tez Türü : Yüksek Lisans Tezi

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Seda ÖZBEK

Hazırlayan : Esmâ GÜNEL

Yıl : 2025

Sayfa Sayısı : 231

Tarihte “Teselya Harbi, Dömeke Zaferi, Osmanlı-Yunan Savaşı” gibi isimlerle anılan ve Osmanlı Devleti'nin zaferiyle sonuçlanan 1897 Türk-Yunan Savaşı, Türk edebiyatında büyük yankılar uyandırır. Servet-i Fünûn dergisi ekibi, satışından elde edilen geliri şehit ve gazi ailelerine bağışlamak üzere Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze adıyla bir özel sayı hazırlar. Bu özel sayıda; Tefik Fikret, Rezaizade Mahmut Ekrem, Cenap Şahabettin, Halit Ziya Uşaklıgil vb. devrin tanınmış isimleri yer alır.

Bu çalışmada 1897 Türk-Yunan Savaşı sonrası düzenlenen yardım faaliyetlerine maddi ve manevi destek vermek amacıyla çıkarılan Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze incelenmiştir. Tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 1897 Türk-Yunan Savaşı'nın kısa tarihçesi ve savaşın genelde Türk edebiyatına, özelde Servet-i Fünûn dergisine yansımaları üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze'nin hazırlık süreci, yazar kadrosu, şekil ve muhteva özelliklerine yer verilmiştir. Üçüncü bölüm de Nüsha-i Mümtâze'nin Latin alfabesine aktarılması yer almaktadır.

Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze ilk kez bir bütün olarak bu çalışmada yeni harflere aktarılmış ve bu alanda çalışacaklara katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: 1897 Türk-Yunan Savaşı, Servet-i Fünûn, Süreli Yayın, Özel Sayı.

ABSTRACT

Giresun University Institute of Social Sciences Department Department of Turkish Language and Literature Turkish Language and Literature MA Programme

Thesis Name : A Study On The Nüsha-i Mümtâze (1897) Of The Servet-i Fünûn Magazine

Thesis Type : Master's Thesis

Supervisor : Assist. Prof. Dr. Seda ÖZBEK

Author : Esmâ GÜNEL

Year : 2025

Pages : 231

The 1897 Turkish-Greek War, known in history as the “Thessaly War, Domeke Victory, Ottoman-Greek War” and resulting in the victory of the Ottoman Empire, had a great impact on Turkish literature. The Servet-i Fünûn magazine team prepared a special issue called Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze, with the income from its sale donated to the families of martyrs and veterans. This special issue includes well-known names of the period such as Tevfik Fikret, Recaizade Mahmut Ekrem, Cenap Şahabettin, Halit Ziya Uşaklıgil, etc.

This study examines the Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze, which was published to provide material and moral support to the relief activities organized after the 1897 Turkish-Greek War. The thesis consists of three sections. The first section focuses on the brief history of the 1897 Turkish-Greek War and the reflections of the war on Turkish literature in general and on the Servet-i Fünûn journal in particular. The second section includes the preparation process, authorship, form and content features of the Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze. The third section includes in the Latin Alphabet of Nüsha-i Mümtâze. In this study, Nüsha-i Mümtâze of Serveti Fünûn was transferred to new letters as a whole for the first time and it is aimed to contribute to those who will work in this field.

Key Words: 1897 Turkish-Greek War, Servet-i Fünûn, Periodical, Special Issue.

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Bkz. : Bakınız

haz. : Hazırlayan

S. : Sayı

s. : Sayfa

vb. : Ve benzeri

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: İâne Sergisine Ait Görsel.	18
Şekil 2: İâne Sergisine Ait Görsel.	19
Şekil 3: Velestin Muharebesi'ne Ait Görsel.	20
Şekil 4: Yunan Askerlerine Ait Görsel.	21
Şekil 5: Savaşta Ethem Paşa'ya Ait Çadırın Görseli.	22
Şekil 7: Nüsha-i Mümtâze'den Hasan'ın Gazâsı İsimli Şiirden Bir Görsel.	31
Şekil 8: Nüsha-i Mümtâze Elhân-ı Şitâ İsimli Şiirin Başlığı.	32
Şekil 9: Nüsha-i Mümtâze'nin Giriş Kısmından Bir Klişe.	33
Şekil 10: Nüsha-i Mümtâze İçin Hazırlanan Bir Kara Kalem Çalışması.	82

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK İLKELERE UYGUNLUK/ETİK BEYAN.....	II
TEZ ÖZGÜNLÜK BEYANI.....	III
KILAVUZA UYGUNLUK BEYANI	IV
JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI	V
ÖN SÖZ.....	VI
ÖZET.....	VII
ABSTRACT.....	VIII
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	X
İÇİNDEKİLER	XI

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. 1897 TÜRK-YUNAN SAVAŞI.....	3
1.2. 1897 TÜRK-YUNAN SAVAŞI'NIN TÜRK EDEBİYATINDAKİ YANSIMALARI.....	12
1.3. 1897 TÜRK-YUNAN SAVAŞI'NIN SERVET-İ FÜNÛN DERGİSİNE YANSIMALARI.....	17

İKİNCİ BÖLÜM

2. SERVET-İ FÜNÛN NÜSHA-İ MÜMTÂZE GENEL ÖZELLİKLERİ.....	26
2.1. HAZIRLIK SÜRECİ.....	26
2.2. YAZAR KADROSU	29
2.3. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	31
2.4. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. NÜSHA-İ MÜMTÂZE METİNLERİ

3.1. İFÂDE-İ MAHSÛSA / AHMET İHSAN	60
3.2. BENİMLE İSHAK / MİHRÛNNİSA	61
3.3. ASKERLİK-OSMANLILIK / RECAİZADE M. EKREM.....	65
3.4. BİR İSTİBDAL / OSMAN HAMDİ	82
3.5. HEDİYE-İ SÂL / ABDÛLHAK HAMİD.....	83

3.34. TARİHÇE-İ MESLEK / AHMET İHSAN..... 205

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ

KAYNAKÇA 215

EKLER..... 219

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca yapılan savaşlar toplumların edebiyatında da önemli değişiklikler meydana getirir. Savaş, hayatın bir parçası olduğu gibi edebiyatın da bir parçasıdır edebiyatı şekillendirir, ona yön verir.

Tarihte “Teselya Harbi, Dömeke Zaferi, Osmanlı-Yunan Savaşı, Türk-Yunan Harbi” gibi isimlerle anılan bu savaş bir ay kadar kısa bir sürede Osmanlı Devleti’nin zaferiyle sonuçlanmıştır. Bu savaş ile ilgili Türk edebiyatında birçok eser yazılmıştır. Gazete ve dergiler, savaş devam ederken cepheden gelen zafer haberlerini okurlara aktarmakla kalmaz, yaklaşık bir yıl boyunca süreli yayın sayfalarında şiir, roman, hikâye vb. türlerde bu savaşı konu alan eser sayısında artış görülür. Bu savaşın sonuçlarının Türk edebiyatında coşkuyla karşılanmasının en temel sebeplerinden biri bundan yirmi yıl kadar önce mağlubiyetle sonuçlanan 93 Harbi olarak da bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı’ndaki yenilginin yerini zafere bırakmasından kaynaklanan sevinçtir. Türk milleti siyasi alanda uzun zamandır beklediği zafere erişmiştir.

Dönemin diğer süreli yayınlarının yanı sıra Türk edebiyatının uzun soluklu dergilerinden biri olan ve edebiyat tarihlerinde bir döneme adını veren Servet-i Fünûn dergisi bu savaşa kayıtsız kalmaz. Bir yandan derginin periyodik sayılarında bu savaşla ilgili edebî metinler yayımlanırken diğer yandan satışından elde edilen geliri şehit ve gazi yakınlarına vermek amacıyla özel sayı hazırlanır. Tevfik Fikret’in öncülüğünde derginin ana kadrosunun edebî eserleriyle katkı sağladığı bu özel sayı Servet-i Fünûn Nüşa-i Mümtâze adıyla 1897 yılında yayımlanır.

Servet-i Fünûn Nüşa-i Mümtâze hakkında literatürde bu zamana kadar toplu ve müstakil bir çalışma yapılmamıştır. Yayımlanan makaleler ve lisansüstü çalışmalarda, özel sayının varlığına dikkat çekilmiştir. Servet-i Fünûn Nüşa-i Mümtâze’de yayımlanan yazılar ve şiirlerin bir kısmına yazar ve şairlerin külliyatlarında rastlansa da (Tevfik Fikret’in Hasan’ın Gazâsı, Cenap Şahabettin’in Elhân-ı Şita, Abdülhak Hâmid’in Hediye-i Sâl adlı şiiri vb.) özel sayının hazırlanış süreci, arka planı ve içerisinde bulunan metinlerin bir bütün şeklinde yeni harflere aktarılmasına ilk kez bu çalışmada yer verilmiştir.

Tez sırasıyla 1897 Türk-Yunan Savaşı'nın tarihçesi, bu savaşın genelde Türk edebiyatına özelde ise Servet-i Fünûn dergisine yansımaları, derginin özel sayı için yaptığı hazırlıklar, özel sayının şekil ve muhteva özellikleri, yazar kadrosu şeklindedir. Bu çalışmada Servet-i Fünûn Nüşa-i Mümtâze'deki bütün yazılar yeni harflere aktarılmıştır ve bu özel sayı ilk kez bir bütün olarak araştırmacıların dikkatine sunulmuştur.

1.1. 1897 TÜRK-YUNAN SAVAŞI

İnsanlık tarihi kadar eski olan savaşlar, insanlığın ilk dönemlerinden beri süregelmektedir. Savaşlar sadece cephede yaşananlarla sınırlı kalmaz, toplumun bütün yaşamını her alanına yansır. Coğrafi sınırları değiştirir, siyasete yön verir, toplumların sosyal, kültürel ve edebî hayatını şekillendirir.

Osmanlı İmparatorluğu da tarih boyunca pek çok savaşa tanıklık etmiştir. Bunlardan biri de 1897 yılında yaşanan Türk-Yunan Savaşı'dır. Osmanlı İmparatorluğu ile Yunanistan arasında yaşanan ve Osmanlı Devleti'nin zaferiyle sonuçlanan bu savaş hem siyasi alanda hem de toplum nazarında dikkat çekici etkileri olmuştur. Nitekim bu savaştan yaklaşık yirmi yıl önce tarihte 93 Harbi olarak bilinen Osmanlı-Rus Savaşı yaşanmış ve Osmanlı Devleti mağlup olmuş, 1897 Türk-Yunan Savaşı'yla "Türk Ordusu, 1877-1878 seferinde zedelenmiş olan prestijini kurtarmış ve savaştanlık ruhunu muhafaza etmekte olduğunu ispat etmiştir."¹ Böylelikle Türk-Yunan Savaşı ve bu savaşın sonuçları gerek ordu gerek millet nazarında derin izler bırakmıştır.

Savaş başlamadan önce siyasi panorama şöyledir:

*"1853-1856 Kırım Harbi'nin başlaması üzerine uzun zamandan beri sâkin duran Küçük Yunan Kırallığı Osmanlı Devleti'nin içine düştüğü zor durumdan faydalanarak topraklarını genişletmek maksadiyle ve Ruslardan tevşik görerek, Epir ve Tesalya Rumlarını ayaklandırmak için çete teşkilâtı kurmuş ve bunları Osmanlı topraklarına sürerek kanlı faaliyetlere başlamış; baş kaldıranlara para, silâh ve cephane verdikten sonra ayaklanmaları idare etmek için Epir ve Tesalya'ya subaylar ve gönüllüler göndermiye kalkmıştı."*²

Yunanistan, Osmanlı Devleti'nin 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda aldığı yenilgilerden güç alarak 1830'da Londra Antlaşması'yla çizilen Yunanistan sınırlarını genişletmek arzusuna kapılmıştır. Adalarda farklı milletlerden insanlar bir arada yaşarken Yunanlılar adalara sahip olabilmek için isyan çıkarmıştır: "Oysa ki adada yıllarca bir arada yaşayan insanları ayaklandırmanın tek hedefi Girit'i Yunanistan'a

¹ Selim Sun, *1897 Osmanlı-Yunan Harbi* (Ankara: Genel Kurmay Basımevi, 1965), 265.

² Sun, 1897 Osmanlı, 10.

bağlamaktır.”³ Yunanistan’ın çıkardığı isyanlarda kendini haklı görmesinin ve diğer devletlerin ona destek vereceğini düşünmesinin temel sebebi kendisine Ege adalarının verilmiş olmasıdır.

Topraklarını genişletme hayaline devam eden Yunanistan: “Tesalya sınırındaki çete faaliyetlerini artırdı ve 9 Nisan 1897’den itibaren çetelerle sınır tecavüz hareketlerine girişti.”⁴ Kendi soydaşlarının yoğunluğunun çok olduğu Girit ve Epir Adalarında ayaklanma, isyan ve tecavüzcü çeteler kurarak adaları Osmanlı’nın elinden almak ve Osmanlı’nın kaybettiği düşünülen askeri gücüne bir darbe daha vurma ümidinde olan Yunanistan, Girit’i işgal eder ve “Adadaki Müslüman Türk halka karşı büyük bir katliam başlar. İngiliz, Fransız, İtalyan ve Rus donanmalarının müdahalesine rağmen katliam devam eder.”⁵ “Ruslardan da destek aldığı” bilinen Yunanlar Epir ve Tesalya Rumlarını ayaklandırmak ve kendi taraflarına çekmek için faaliyetlere maddi-manevi destekte bulunmuşlardır. Bu sırada Osmanlı henüz askeri bir güç kullanmadan bu duruma karşı olduklarını belirtmiştir ve Yunanlılara karşı sabırlı bir tavır takınarak Yunanlılara geri çekilip düzene uymaları konusunda da uyarıda bulunmuştur. Yunan kralı bu uyarılara karşı geri adım atmayarak “istiklalini borçlu olduğu” Avrupa ülkelerinin ona destek olacakları düşüncesiyle ayaklanma ve taciz faaliyetlerine devam eder. “Osmanlı’nın bu iyi niyetli” tavrı takınmasının başlıca sebeplerinden birincisi büyük bir yenilgiden çıkmış olup tekrar bir yenilgi yaşama endişesidir. İkinci endişesi ise büyük devletlerin olası bir savaşta Yunan tarafına destek vermesidir:

“Avrupa devletlerinin Yunanistan’a yardım etmeleri ihtimalinden çok çekinen Padişah Abdülhamit II. Girit meselesinde ve Türk sınırlarının Yunanlılar tarafında tecavüzlere uğraması sırasında büyük bir sabır ve sükûnetle işin siyasetle halline çalışmış ise de Yunanistan, Girit’i abluka ve işgal eden Büyük Devletlerin Adayı tahliye için verdikleri altı günlük müddete bakmadığı gibi, Osmanlı İmparatorluğu sınırlarını da önce çetelerle ve sonra Ordu kıtalarıyla geçmeğe cüret etmiş olduğundan

³ Cafer Şen, “1897 Osmanlı-Yunan Muharebesi’nin Türk Edebiyatındaki Akisleri” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi,1997), 18.

⁴ Sun, 1897 Osmanlı, 26.

⁵ Necat Birinci, “1897 Türk-Yunan Savaşının Şiirimizdeki Akisleri” *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, 12/4 (1983): 23.

Bu *İhtar-ı Mahsus*'lar derginin 339-343. sayısında da yayımlanır. 345. sayıda bu bilgilere ilaveten *Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze*'nin kapak görseli, 348. sayıda Osman Hamdi Bey'in özel sayı için hususi olarak çizdiği *Bir İstibdal* adlı kara kalem resim de yayımlanır.

675 ANKERER fabrikasına yaptırılan resimler -bedeli yüzde elli tenzil ile-

110 ilave resmin bedeli

90 ressama verilen

80 ser levhaların masrafı hakkıyesi

140 masraf teclideye

4564 yekûn ”⁶⁵

Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze'nin hazırlanışında esas amaç satışından elde edilen gelirle şehit ve gazi ailelerine yardım sağlamaktır. Maddiyatın devreye girdiği bu noktada harcanacak para ve masraflar çıkınca elde edilecek tahmini gelir oldukça şeffaf bir şekilde kamuoyuna böylelikle ilan edilmiş olur.

⁶⁵ Servet-i Fünûn , “Servet-i Fünûn’un Nüsha-i Mümtâzesi” 9 Ekim 1313, 98.

Ali Ekrem Bolayır A(yın). Nadir müstearını; Ahmet Reşit Rey ise H. Nâzım müstearını kullanmıştır. Mefhari müstearını kullanan yazar tespit edilememiştir. Özel sayıda ismini gördüğümüz tek kadın şair Abdülhak Hamid Tarhan'ın kız kardeşi Abdülhak Mihrünnisa'dır. Ayrıca Recaizade Mahmut Ekrem'in genç yaşta ölen oğlu Nijad Ekrem de derginin yazar kadrosunda yer almıştır.

Dergide kaleme alınan eserlerin çeşitliliği bu özel sayı için harcanan emek ve çaba dikkat çekicidir. Derginin Sosyal, edebî, kültürel ve mesleki açıdan çeşitlilik göstererek bir bütün halinde bulunması da önem arz etmektedir.

Benzetmiş iken hayale hakikat
Senden nebean eder hakikat.

Bülbül gibi yoktur iştiharın
Mestûr-ı hazandır baharın.

Rûzu sana kısmet etmemiş Hak:
Muzlim-i nam ü nişan-ı ishak.

Ferdâ-yı mezar subh-gâhın,
Vâsıldır o semte ah u vâhın.

Bir âlem-i bîkarardır bu,
Bir âlem-i pâyidardır o...

Gel, eyleyelim seninle hicret;
Dursun ebedî bu hâk-ı hasret!..

Mihrünnisa, Benimle İshak, s.1-3.

Ağaçları hep yeşil.. çayırları hep taze.. bağları bahçeleri hep mâmur ve mesrurdur. Ya insanları? İnsanları da insandır!

Edvâr-ı salifede Üsküdar-Bağdat Caddesinin merhale-i evlası olduğu için fi-l-asl ehemmiyet-i mahsusayı haiz olan kasabacığın mâlik olduğu ebniye-i umummiyeden cesim.. metin.. azametli bir han.. ondan daha azametli bir menzilhane.. zükûr ve inas için başka başka iki hamam.. üç cami-i şerif ve husûsâ beyne'l-ahali çoban Mustafa Paşa diye yad olunan zat-ı muhteremin yadigâr-ı hamîyyet ve diyâneti olup medreseleri.. kütüphanesi.. imâreti vesair tetimmat ve teferruatı hâlâ payidar olan mabed-güzin şayan-ı dikkat, calib-i hayrettir.

Cami-i şerife cepheden.. şadırvan cihetinden nazar eden bir insan oradan hiç ayrılmamak ister: Tarz-ı mimar-i Osmani'nin o ne cazibedâr bir numune-i sanat ve nefâsetidir! Haricen ve dahilendir ve duvarındaki o hurde.. o nazik nakışlar.. oymalar.. o reng-âmez simakilerden teressüm etmiş kûfi yazılar sanâat-ı nefâis-pervarane-i eslâfin ne dilrübâ şahid-i kemâlatıdır! Bu âsâr-ı kemâlâta câmiyyetle beraber heyet-pirânesinin îmâ ettiği tavr-ı mahviyet vicdanı lebriz-i hiss-i hürmet eder. Ruh ise onun Kâbe-nümâ-yı salâh u necâh olan /11/ mihrabına teveccühle cenab-ı Hâlik din-i mübîne secde-i ber-tâzim olmaya ist'câl gösterir.

Sevimli.. dilkeşa kasabacığın müferrih sokaklarını.. âsûde hal çarşısını.. tarif etmek istediğim ebniye-i umumiyesini gezip gördükten sonra Büyük Cami havâlisinin şimal kapısından çıkarak karşıdaki vâsi kabristanı da ziyaret emeliyle o tarafa gittim.

Büyük servilerin.. daha sâir cesim ağaçların sâyesinde âsûde.. latif.. müferrih bir âramgâh-ı emvât olan bu kabristan “Yakacak”daki kabristanı andırıyor. Farkı şudur ki öteki arızalı bir satıh mâile tesadüf etmiş.. bu ise oldukça düzlüktedir. Ötekindeki mezarlık hal ve hayatı.. mezar taşlarının şekil ve kıyafeti biraz beledîleşmiştir. Bunun ise bedâvete şayan tarz-ı mehib-i ruhaniyeti halden masun bulunuyor.

Evet! Bu kabristanda mermerden masnû.. boyalı.. yaldızlı mezar taşları hemen görülmez gibidir. Fakat ekser kabirlerin başucunda dikili olan işlenmemiş kaba küfeki

taşından mahrûtiyyü'ş-şekil.. yazsız.. toprak rengindeki kocaman alâmetler celb-i enzar.. cezb-i kulûb etmekte yaldızlı.. musanna ve müşa'şa mezar taşlarından kudretlidirler.

Ayakları toprağa gömülmüş birer nisyan-ı mücessem gibi duran bu mâil-i sükût alâmetler şu âlem-i berzahtaki mevcudiyetimizin netice-i hazinesini züvvarın sır-ı alâyıkdârına çarparak çeşm-i intibahına sokmaya müheyhâdırlar!

Vâsi kabristana cepheden dahil olduktan sonra tarafeyn adam boyunda sık. Geçti vermez funda çalılarıyla muhât.. eğri büğrü bir ince yoldan ilerlemekte iken sol tarafta göze ilişen bir harabe-i mimariyeyi yakından görmek üzere yoldan çıkarak epeyce bir zahmetle yanına kadar gittim.

Kasabaca “Kırgızlar” namıyla mâruf olan bu harabe mermer sütunlar üzerine tuğladan inşa olunmuş kemerlerden müteşekkil.. etrafı açık.. kapalı bir türbe-i kadîmenin bâkiye-i âsarıdır. Mermer sütunlar yerlerinde kâim oldukları halde fi-l-asl bunlara istinad ettirilen ayaklardan bir ikisi dağılıp düşmüşken kemerlerin -fakat delik deşik olarak- heyetiyle muallak durabilişi hayret-âverdir. /12/

Âsâr-ı bâkiye-i beşeriyeyi her zamanda.. Her yerde kiskanır görünen tabiatın dest-i lu'bet-kâr tahribiyle meydana gelen bu sanat-ı harika-i hendese bir endâzaneyi nazar-ı ibretle temaşa ederek reh-i rast olan mâhut eğri büğrü yola avdet ettim.

Filaslı mevsim sayfın sıcak günlerinde cuma namazı kabristanın içerisinde eda olunmuş. Onun için vasıtada bir noktaya som taştan bir mihrap.. bir de minber inşa etmişler. Gökkuşunun altında sâmit ve sakın kaim olan bu mihrap ile minber nazar-ı dikkate garip bir surette çarpıyor. Mücerredat ve maddiyaten her şeyi bir garabet-i bedia kisvesine büründürmeye.. her şeye bir şekil-i acip vehme firib vermeye müstaid olan hayal ise bunları -her zerre-i hakkına.. her pâre-i sengine kadar eczâ-yı vücudu rüzgâr-ı hodgâmın eser-i seyyie-i bîkaydisi olarak perişan ve bî-nişan olmuş- bir ibadethane-i kadimin heyûlâ-yı mütehaccir diye telakki etmek istiyor.

Halbuki mâbed-i dilküşâ-yı bî-cidâranın zaten kubbesi semâ-yı maiden.. mebnâsı hâk-i esmerden.. kâlîçe-i zemini çemen zümrüdünden ibaret olduğu gibi şimdiki

- Cümlemizi kayıran o büyük Allah...
- Gelininizle evvelden bir hısımlığınız var mıydı?
- Benim gelinim.. oğlumun da karısı. Başka hasımlık lazım mı?
- Ey şimdi.. şimdi artık oğlun yok..
- Oğlum yoksa hatırı da mı yok? Karısını sorarsan şimdi artık o benim gelinim değil öz kızım oldu.
- Allah sizden razı olsun! İşte insanlık.. analık babalık böyle gerek. Lakin kadın nine.. bilmelisin ki yüreğinize bu cömertliği veren Osmanlılığınızdır. Osmanlı olduğunuza hamt etmelisiniz.
- Allah'a çok şükür!..

Bu aralık çocuk bize doğru ilerlemiş idi.

- Mustafa! Yavrum buraya.. yanıma gel bakayım.
- dedim o bana bakmadan gitti.. kadın ninesinin yanına sokuldu. Güneşten yanmış.. çamur rengini almış çıplak ayaklarını tarlanın eğri büğrü sert toprağına diri diri basıp geçmekten hiç füturu yoktu.

Zavallı yetimin başındaki püskülsüz.. yusuvarlak.. yağmurdan.. güneşten inceleşmiş fesin kenarları ayrılmış.. sırtındaki sarı dallı kırmızı basmadan nimtenin omuz başları dirsek yerleri yırtılmış. Baldırları hizasından midesinin altına kadar vücudunu setreden mai bezden bol donun diz kapakları.. paçaları solmuş.. yıpranmış idi. Fakat bu kıyafetin ima ettiği tarz-ı hayat sayesinde çocuğun sıhhati tam görünüyordu. Kadın ninesi:

- Ağa babanın yanına vardın mı?

diye sordu. O da:

- Demincek çubuk açıyordu. Şimdi ağacın gölgesinde gözleri kapalı yatıyor. /18/

diye cevap verdi. O zaman ben başladım:

- Mustafa! Senin adın nedir?

Çocuk bu latifeden hoşlandı. Tebessüm ederek yumuk.. esmer yüzünü bana döndürdü. Parlak bir cevher-i hayatın şûle-i ceval-i zekâsıyla meşhûn sarı ela gözleri gözlerime değdi. Bu bakışı çok manidar idi. Demek istiyordu ki: “Adımı öğrenmişsin de yine soruyorsun!”

Mustafa ile dost olmaya bu latifecik kifayet etmişti. Artık kendisiyle serbest konuşmaya başladık:

- Mustafa mektebe gidiyor musun?

- Gidiyorum ya...

- Ne okuyorsun?

- Elif okuyorum. Ya! Öyle mi? Aferin!. Eliften sonra ne gelir?..

- B(e).

- B(e)'den sonra?

- C(im)..

- Aferin!.. Biraz yanıma gel de bak sana neler diyeceğim...

Çocuk bu sefer hiç teennîsiz yanıma geldi. Kadın ninesi ileri geri ağır ağır hareketle meşguliyetine devam ediyordu. Biz de bu tarafta yine lakırdıya koyulduk.

- Mustafa... oğlum!. Büyüdüğün zaman sende bağcı mı olacaksın?

- Ben bağcı olmayacağım.. ben asker olacağım.

- Asker olup da ne yapacaksın?

- Kavgaya gideceğim.. babam gibi düşmanları öldürdükten sonra şehit olacağım..

- Sen tüfek atmayı.. kılıç kullanmayı bilir misin?

İşte bu maksat-ı muazzezın şan-ı Osmanlı'ya layık derecede hüsn-i husûlüne hizmet için gay[e].. fakir herkesin kudreti yettiği mertebede birer ianecik daha vermeye yekdiğere müsâbakat suretiyle müsâraatlarını acizane ihtar içindir ki şu satırları yazdım.

Büyükada -6 Haziran sene 1313-

Recaizade M. Ekrem, Askerlik-Osmanlılık, s.4-21.

3.5. HEDİYE-İ SÂL / ABDÜLHAK HAMİD

-1-

Yıl başındaydı bir sabah erken
 Kıra çıktım; hava soğuk, sisli;
 Her taraf karlı, kâinat beyaz;
 Zağlar, bir de ben siyah ancak,
 Geziyordum o dâr-ı firkatte,
 Gark-ı efkâr, gark-ı berf ü buhâr,
 Mütehassir, mükedder, ebkem ü lâl.

-2-

Zırh-pûş oldu bağteten dağlar
 - O sanâdîd-i pür-vakâr u gurur!-
 Yüce dağlar, o hâkden masnû'
 Ulu sandukalar ki her birisi
 Mümtelîdir kitâb-ı hilkatten
 Darbe-i rûzgâr ile münfek,
 Çürümüş bir takım sahaif ile!
 Mütecessim dühûr-ı Kaf-likâ:
 Üstuhanpâreler, hayâletler,
 Sıytlar, nevhalarla mâlâmâl!

-3-

Okumuş filler ki her birinin
 Nice Bustan, Gülistan ezberidir;
 Nice akvama mahrem-i esrar,
 Nice âsara şâhid-i sâkit;
 Nice yüz bin tulû' ile mehtâb,
 Nice yüz bin husûf seyretmiş;
 Bâlî-i sadme, hâzım-ı tûfan,
 O herem-peykerân-ı dûd-efser!
 Geziyordum, evet, güneş doğdu: /23/
 Tepelerden göründü sâl-i cedîd;

Daha bir yaş kazandı yâni cibal.

-4-

Bir taraftan da ihtişam-ı beşer,
 O mebânî-i mârifet-mevzû',
 Burc u bârûlarıyla şehir-i azîm;
 Haşr-manzar o sahâ-ı tarih!
 Burclar, ol hanâdik-ı ulyâ,
 Kubbelere, ol şevâhik-ı süflâ;
 Dâr-ı tâlimler, rasad-gehler;
 Daha birçok meâsir-i dâniş
 Ki sanırsın neşide-i cindir;
 Hep o âsâr-ı himmet ü kuvvet,
 Cihet-i âsmâna bâl-küşâ
 Kayalardan yapılmış ankâlar,
 Yırtarak perde-i buharı yavaş-
 Yavaş eylerdi itilâ ki bu da
 Başka bir infilâk-ı âlül'âl!

-5-

Bu tulûâtı fikren ve nazaren
 Seyre dalmış idim ki nezdinden
 Geçti bir tayf-ı sâkit ü sâmit;
 Muhteriz, salhurde bir mahlûk;
 Tıfl-ı dîrine-şekl, mânîdar,
 Râşe-i sin ü ra'se-i sermâ, /24/
 Râşe-i havf, hepsi bir yerde.
 O da manzar gibi sefid ü müfid;
 Sâye-i müncemid, makarr-ı meal.

-6-

Asr ile fecrin iktiranı gibi,
 Zâhir olmakta bir tezdad idi bu,
 Karşılaşmıştı be's ile ümid.
 Müteâric gurub-ı insânî

Rûberû tulû-ı müstakbel.
 Bir garîbü'd-diyar-ı mazi ki
 Ediyordu bu hâl ü hey'et ile
 Sene-i nev-kudûmu istikbal.

-7-

Uzadı gitti. Başladım ben de
 O dumanlar içinde gârib olan
 Şûle-i hâksarı, yahut o
 Sevk-i hâtifle sislere gömülen
 Zıll-ı şeb-zindedârı takibe.
 Cânibeyninde saf-be-saf eşcar
 Ki hep olmuşlar hayâle şebîh;
 Mûntehî şehre bir uzun yoldan
 Gidiyorduk; geçer iken, bu garîb!.
 İltihâk-ı zalâm edip geceden,
 Şeceristânda saklanan kuşlar,
 Bakarak ihtiyara, bir de bana
 Ediyorlar gibiydi hayret ile
 Yekdiğerden sual-i mâfilbâl!

-8-

Geçerek âkıbet bu mehlikeden
 Şehre geldik; fakat geçti bâkî...
 Daha bir şahrah var geçecek,
 Daha eş'ar var nüzul edecek;
 Bir ucu galiba semâda olan
 O uzun kârbân-ı fikr ü hayal,
 Bî-nihayet ketîbe-i mahşer,
 Yolda bir hânenin önünde durup
 Zîr ü bâlâsını tecessüs eden
 O fakir ihtiyarı seyredecek,
 Baktı bir şey arar gibi fikren;
 Yaklaşıp sonra bir tereddütle

Mütefennin muharribân-ı zemmin...
 Nısfı mâzi ve nısfı müstakbel,
 Alevden gelip zalâma giden,
 Gidiyorken mesâkini tahrib.
 Geliyorken mekâbiri ihyâ
 Eden, o gölgeden kanatlarla
 Berk-reftâr u berk-sayha olan
 Ebedî bûmlar!... O yerden de
 Geçmiş olmak gerek ki bi'd-defeât
 Hâne görmüşse de biraz tamir
 Olmuş evvelki sâkinâmı harab!
 Onlara benzeyen o zâir için
 Eski ev taze bir mezar olmuş,
 Pîr ü bernâ bütün cihana açık,
 Ona lâkin müebbeden kapalı.
 Unutup her sene gelirmiş o,
 Gördüğü daima bu istiskal.

-13-

Sadâmat-ı zaman ile yani
 Yerde bir şey görülmüyor sönmez.
 Gökte bir şey bulunmuyor dönmez.
 Neye bilmem fakat o tev'em-i ruh,
 Yoksa tufan içinde Nuh mudur?
 Sönmez meş'al-i garîb-i ümid,
 Ne de takib eden döner yoldan.
 Görünür zanneder anı âdem
 Gâh ü bîgâh türbelerde bile!
 Gafleti hûşdan ziyade bize
 Yâr eden Kudret'in tecellisi, /27/
 Hayy u meyyit, cihân içinde bugün
 Yoktur âzad olan bu fosfordan.
 Mukterib infisâda her uzvu,

Cem'-i murgân eden o hey'et ile:
Yarısı âşiyâne-i haşerat
Olmaya başlamış gibi görünen
Serini ref'edip de bisterden..
Karların, sislerin miyanında,
O beyaz zulmetin içinde o gün,
İktidâ eyleyip bu meşaleye
Bir tazarru' yolunda bâlâ-rev
Kollarıyla yürür gibi arada,
Tayy-i menziller eyleyen fertût...
O garîbin de hâlidir buna dâl.

Abdülhak Hamid, Hediye-i Sâl, s.22-27.

Vuruldu kalb-gehinden o kahraman asker.
Fakat ecel niçün eyler vürudunu tehir?.
Neden üzer o dil-efgârı mevt-i şirin-kâr?.
Henüz açılmadı mı yoksa bab-ı huld-i berin?..

Uzakta bir kaya gördü.. gidip dayandı ona
Sukutu yerlere nefsince zül sayan arslan!
Vücut-ı garka-ı hun.. ser bürehne.. çehre gazub
Dururdu. Maksadı gûyâ muhalled etmek idi
O yerde heykel-i pür-dehşet celâdetini.

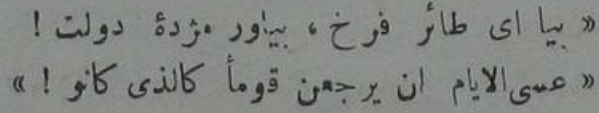
İhâta etmek ile pây-i zî-salâbetini
Yavaş yavaş o mübarek dimâ müncemidi
Tecessüm etti nigâhında bir kızıl merkûp.
Bunu görünce tahatturla Zeynel'i der-ân
O kan sızan yüreği yandı.. yandı.. yandı ona!

Bitirdi tâkat ü âramını bu derd-i elim.. /35/
Yıkıldı bir yana hasretkeş-i hulûl-i memat.
Düşündü sonra bütün kâinatı halk edeni.
Dili ümit ile dolmuştu ki yetişti ecel..
Şehidi cennetine aldı hazret-i müteal.

Köyünde hastalanıp bir çocuk o gün fi'l-hal
-Evet! O bildiğimiz beş yaşındaki Zeynel-
Yanarken ateş-i buhran içinde ruh u teni
Sayıklayıp da diyordu -kesik kesik heyhat!-:
“Geleydi kırmızı merkûplarım!”... Zavallı yetim!..

Recaizade M. Ekrem, Kırmızı Merkuplar, s.33-35.

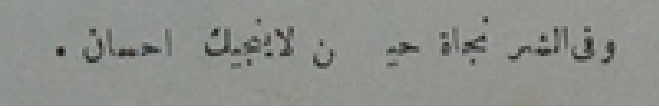
Şiir de pek güzel değil midir? “Mantık”ın geldiği yerde duramayan sözlerden olmadığı şöyle dursun, o fenne “Sen benden iktibas-ı kavâid et!” diyor. Her kelime o kadar mevkiinde kullanılmıştır ki güya bu meal için icat edilmiştir. “Üryan” teşbihi şerrin meydan-ı zuhura çıkışını ne kadar açık gösteriyor. Bazı latife-perdâzân-ı “Arabü’n-nâ-mevzûn, şiir-i Arabî” diyecek olmuşlardır. Bu, eşar-ı Arab’dan bir kısmının vezni evzan-ı Acem’e uymaz, demektir. Arap şiirinin veznini kendi zevkine /39/ göre tayyün etmiş olduğundan bazı eşar-ı Arab’ın Acem evzânına muvafık olmaması nakısa addolunamayacağı derkâr olmakla beraber bu dört beytin vezni Acem ve Türk zevkinde muvafıktır. Bunun içindir ki hafız bir beyitini -fakat bir mısra yaparak ve kendi garâmiyatına göre bir renk vererek- alıp:

« بیا ای طائر فرخ ، بیاور مژده دولت !
« عسی الايام ان يرجعن قوماً كالذی كانوا ! »

demiştir.

“Fendü’z-Zamânî”nin nazmı bin türlü güzelliği haiz olmasaydı “Divan-ı Hamse”ye fatiha olunur muydu? Orada dokuz beyit olarak münderiç olduğu halde “El-kavlü'l Ceyyid” sahib-i fazlının zevk-i selimi ancak derdini intihap etmiştir. Diğer beş beytinden:

وقال الشعر نجات حير
ن لا نجویك احسان .

Beyti de bir meal-i hikmeti mütezammın görünüyor.

3.9. VASIYET / A(YIN). NÂDİR

Donukça bir fenerin nûr-ı sâye-dârında,
 Çadırların arasında zamân-ı rahatta,
 Nöbet değiştirilen bir ferahlı saatte,
 Ağaçlı bir tepenin kuytu bir kenarında
 Buluştular iki hemşehri kahraman asker:
 Çemişkezekli Memiş'le bölük emini Ömer.
 - Gel arkadaşı, bakalım gel, şu mektubu anlat;
 Babam nasıl?

- İyidir.

- Çok şükür... Nasıl Emine'm?

Yeminlidir, bana korkma yalan demez ki ninem. /41/

Çarık takındığımız gün ağırca hasta idi;
 Memiş, eğer ben ölürsem sakın acıma, dedi...

- Baban selâm ediyor, Daltaban selâm ediyor;
 Bekir selâm ediyor, Pehlivan selâm ediyor;
 Ninen selâm ediyor, emmi kızların hâkezâ;
 Çoban selâm ediyor.....

- Bak hele! Diyindi bana,

Bizim kadın nice olmuş... Bizim kadın, Emine?

- Bekir nişanlanıvirmiş; Bey Irmağı daşmış;

Sular yeşil oyuğun üstünü basıp aşmış...

- Yoğundu... ama su ha!.. Coşkunun olmalı bu sene;

Kızılıpınar bu kadar taşmadı... Sen de hele,

Şu mektubu bitir artık, bizim kadın nicedir?

- Memiş durundu...

- Bırak, ben tamam sekiz gecedir,

Düşümde görmedim artık....

- Bu yıl da sazlı ile

Çekirge çok düşüyormuş, öğlen hele yokmuş;

Ağılda üç koyun ölmüş; sıcak biraz çokmuş.

Senin buzak büyümüş, kök ağaç çiçek açmış;
 Zavallı çöp Hasan'ın kır toyu dağa kaçmış.
 İmam dua okumuş cenge.... Ha selâm ediyor,
 Çakır selâm ediyor, Mustafa selâm ediyor.
 Ömergilin kızı doğmuş.. sâdık selâm ediyor...
 - Birak, bırak, yetişir anladık...

- Selâm ediyor!

-Ne saklıyon bana sen... Anlamam mı hâlinden? /42/
 Bizim kadın... Diyivir, di... Düşümde gördüm ben!

Memiş.. o namı musaggar, vücudu heykel er,
 O şîr-i sâika-bâzû ve âhenin-peyker,
 O seyf-i bâri'-i gayret; o kalb-i din-perver,
 O dağ kadar topa karşı göğüs geren asker
 Yıkıldı bir haberin sadme-i nihânı ile!
 Ezildi, koptu yerinden o kahraman yüreği;
 Dilinde yeis-i emel, karşısında sevdiceği:
 Nasib alır gibi bir kabrin infialinden ,
 Perîde-pertev-i sevdâ soluk cemalinden,
 Gelir enin-i hayat ıztırab-ı lâlinden,
 Geçer zılâl-i ecel çehre-i melâlinden;
 Gunûnde dîde-i şîrâne-i müniri bile.
 Garib... Can veriyor zannolundu, sordu yine:
 - Bizim kadın gidivirmiş, değil mi?... Ah, Emine!..
 Biraz da ağladı durdu, melûl, bî-helecan;
 Lisan-ı ruh-ı elem-nâki eyliyordu figan.
 Şafak henüz söküyordu, bir ibtisam-ı hazin:
 Nigâh-ı şevk-i sabâvet, ziyâ-yı aşk-ı nevin,
 Ağaçların arasından, çadırlar üstünden
 Süzüldü geldi; güzel bir hayale nâzır iken
 Cebin-i muğberine kondu askerinin... O zaman,
 Zemine gayz-feşan, âsumana hande-künan,

Sever namını Tanrı: Osmanlıdır!
Ne top ü tüfeng ü ne tîg ü sinan,
Ne ateş, ne ordu, ne bârû, ne cân,
Dayanmaz önünde, yürürse eğer
Eder kal'a-i hasmı zîr-ü-zeber!
Mukâbildir on düşmana bir nefer,
Her Osmanlı'ya muntazır bir zafer!..

Tüfek sustu, top sustu hep süngüler
Takılmıştı... A'dâya eyne'l-mefer!..
Tanin-âver-i fûshat-i kâinat,
Gıriv-i hayat ü enin-i memat.
O "Allah, Allah!" yine ber-devam,
O "Allah, Allah!" ile tâ-be-şâm
Göğüs göğse, can cânâ uğraştılar;
Dilîrâne, şîrâne uğraştılar.
Firâr etti düşman olup hâksar;
Bir Osmanlı etmez bunu ihtiyar.
Bir Osmanlı ettikçe azm-i sefer
Zaferdir, zaferdir, zaferdir, zafer!..

*

Memiş bu mahşer-i heycâ içinde berzede-hâl
Bulutlu mağribin eşkâl-i bî-kararından,
Alevli bir dumanın mevc-i târumarından, /46/
Hayalini sezerek lem'a-i izarından,
Hümâ-yı rûhuna rûhuyla per-küşâ-yı visal..
Visal-i ümit ediyordu latif yârinden
Emine'nin arıyordu cemal-i ismetini;
Yüzünde şevk-i bekâ, gözlerinde nur-ı ümid,
Vuruldu tâ yüreğinden Hüdâ'ya gitti şehid;
Götürdü yârine koynundaki vasiyetini!

ehemmiyetsiz otları toplamakla uğraşiyor zannolunuyor; fakat tenezzühten avdetinde elinde tuttuğu güldeste-i letafeti görünce “Bu nazar-rüba çiçekleri nereden buldu? Bu dil-firib desteyi ne maharetle tertip edebildi?..” diye insan mütehayyir kalıyordu.

Üçüncüsü başka, büsbütün başka idi; lafızları, manaları elinde oyuncak gibi kullanıyor; istediği şekil ve surete koyuyor; kelimelerin feryadına, sarf ve nahvına şikâyatına kat’â ehemmiyet vermiyor; yalnız “Siz bilmezsiniz; bakın ne güzel olacak!” diyor... Filhakika da güzel oluyordu.

“Bed mest-i gazab elimde bir cam,
Dursun diyorum şu seyl-i eyyam!”

Diye feryat ettiği zaman sadâsını tabiate kadar duyuruyordu. Nazarı daima semâlarda dolaşıyor; zemine muztar kalmayınca inmiyor; bulutlar, aylar, güneşler ile /51/ uğraşiyor; zemine edeceği hitapları bile semâdan aksettirmekle mütelezziz oluyor; dua gibi daima yükselmeye çalışıyor; her şeye yüksekten bakmakla mahzûziyet buluyor; zemine inse bile bir buluta sarılarak inmek istiyordu. Bu hiçbirine benzemiyor; her nümâyışinde bir teceddüt, her teceddüdünde bir letafet gösteriyordu.

Üç muhtelif surette tecellî eden bu üç kuvvet yalnız bir noktada, bir maksatta ittihad ediyorlardı ki o da âsar-ı edebiyeye şu üç vazifeyi tahmil etmekten ibaret idi:

Öğretmek, göstermek, hissettirmek.

Filhakika bu kuvâ-yı selâsenin meydana getirdiği âsar içinde hiçbiri görülemiyordu ki bir şey öğretmesin, bir şey göstermesin, ya bir şey hissettirmesin.

Birincisinde enzar-ı târiz hiçbir kusur göremiyor; lafzını manasından, manasını lafzından güzel buluyor; binâenaleyh bu eserler herkes tarafından mazhar-ı kabul ve tahsin oluyor, hayretle görülüyordu.

İkincisinde bazıları külfete benzer bir hal gördüklerinden şikâyet ediyorlardı. Hâlbuki o hal-i dakik ve rakik manalara yakışacak surette elfazın intihap ve tanzimine biraz ziyade dikkat edilmekten ileri geliyorduki zaruri, mecburi idi.

Üçüncüsünde ise elfazca mübâlâsızlık görüyorlar; bundan şikâyet ediyorlar; “Lisani bozuyor, bu adam kavaidimizi berbat ediyor...” diye kıyametleri koparıyorlar; fakat yine o letafetlere o itilalara hayran olmaktan kurtulamıyorlardı.

İşte bu suretle zuhur eden edebiyat-ı cedide bidâyet-i ibdânda edebiyat-ı kadimeye mütemâyil bir halde görünmüşse de fikirlerde epeyce teessüs ettikten sonra libas-ı marifeti olan o müzeyyen esvaplardan sıyrılarak çiçek yapraklarına, bahar bulutlarına, tebessüm nurlarına bürünmüş; her türlü bedâyi, her yolda letaifi ile enzar-ı iştiyaka nûr-efşan olmaya ve gittikçe güzelliğini artırmaya başlamıştır.

Şimdi şu tafsilattan anlaşılır ki bugüne kadar meydana konulan âsar hep üdeba-yı cedidenin kurdukları esas üzerine müptenîdir. Şu son zamanlarda bazı yenilikler gösterilebilmiş ise de yine onların çizdikleri daire haricine çıkılamamıştır. /52/

Her şey gibi edebiyatın da kaide-i tekâmüle tebaiyet etmiş, günden güne yeni yeni renkler yeni yeni şekiller göstermesi tabiiyedir. Üdebâ-yı cedide zamanlarına kadar hiç görülmeden, hiç işitilmeden suretlerde peri-i tannaz şairiyeti cilvenümâ ettiler; edebiyatımıza kıymetleri zail olmaz, unutulmaz nice eserler yadigâr eylediler; fakat edebiyat gibi bütün dünyayı, hatta bütün kâinatı ihata eden bir şeyin her türlü bedâyini, her yolda elvan ve eşkâlini yalnız üç dört kişinin âsarında cem’ edebilmek mümkün müdür? Onlar ne kadar gayret etseler, ne kadar bedîî göstermiş olsalar yine geride kalan bedîîler, letafetler namütenahi olmaz mı? Zamanımızda “yeni üdeba-yı cedide”, “dekadanlar” gibi namlar ile tevkir ve tahkir edilmek istenilen genç şairlerin, ediblerin ara sıra meydana attıkları eserlerde görülen yenilikler de işte o hazine-i sanatın bekayâ-yı kıymettarıdır ki bitmemiş ve bundan sonrada ilâmâşallah bitmeyecektir.

Şu hâlde bu genç edipleri edebiyat-ı cedidenin haricinde bırakmak için yeni yeni isimler ile tefrik etmekte ne lüzum ne münasebet görüyorlar... Bilemem.

Bunlar hakkında dermeyan edilen sözler iki maksada râci görünüyor: Biri bi-gayr-ı hakkın tahkir, diğeri lüzumundan ziyade tevkir.

Şu iki fikrin derece-i isabetini anlamak için her birini ayrı ayrı tetkik edelim. Muâhezelerin gösterdikleri şiddet reva mıdır?.. Evvela bunu anlayalım.

Muârizlar diyorlar ki:

“Yazdıklarınız anlaşılmıyor; eski ediplerin eserlerini anlaşılmamakla tayip ederken o noksana kendiniz daha ziyade müptela oldunuz. Hele bazı nazımlarınızı ne avam ne de havas anlayamadıklarından okudukça ne söyleyeceklerini şaşırıyorlar. Maksadınız bize mana ifham etmek ise buna müsait bir yol ihtiyar ediniz. Yok, böyle değil de yalnız söylenmek ise bari haber verin, beyhude mütâlaaları için yorulmayalım.

Siz edebiyatı terakkî değil tedennî ettirdiniz; nevresîdegânın zihinlerini bozdunuz; halkı müstefit edecek surette idare edilip duran aklâmı yollarından saptırarak /53/ muattal denecek bir hale getirdiniz; evet, muattal... Çünkü artık onların da yazdıklarından bir şey anlaşılmıyor.”

Bu itirazatın belki hepsi matbuat sahifelerinde görülmemiştir, birtakımı da ağızlardan işitilip geliyor.

Filhakika yeni âsar-ı edebiye meyanında addedilen eserler içinde anlaşılması biraz müşkül görünen sözler de vardır; fakat bunların umûmen bî-mana olduklarına hükmedersek maaniyi kendimizden davacı etmiş olmaz mıyız?

Malûmdur ki edebiyatta tevriye ve telmih gibi, kinaye ve tariz gibi, hele istiare ve mecaz-ı mürsel gibi birtakım sanayi vardır ki halledebilmeleri vukuf ve iktidara tevakkuf eden; birtakım sözler de sarf-ı hayalat-ı şairane üzerine ibtinâ etmiş ifadeler olduğundan -şair değil ama hiç olmazsa- fikr-i şairiyete mâlik olmadıkça anlaşılabilir.

Mesela Cenap Bey’in şu beyitlerine bakalım:

Ey gizli kebûterlerin âhaste sürûdu,

Ey mirvaha-i lâne-i mürgân

Ey bâd-ı hırâmân!

*

Âfâka inince gecenin sût-re-i dûdu

Başlarsın ufuktan seylâna

Bâlîn-i cihâna;

Şimdi bu manzumeyi okuyan zat eğer sanayi-i edebiyeye vakıf değilse demez mi ki: Şair evvela gizli kebuterlerin aheste sürudüne, sonra lane-i mürganın mirvahasına, sonra bad-ı hırâmana hitap ediyor; daha sonra bunların hepsini ufuktan bâlîn-i cihana seyelân ettiriyor. Haydi rüzgâr için doğru olsun; yâ lane-i mürgan mirvahası, kebuterlerin sürudu nasıl seyelân edecek? “Hırâman” salına salına gidici demektir; rüzgâr nasıl hırâman olur? “Bâlîn-i cihan” denilen şey nedir? Nerededir? Füt-re-i dūd” ne şekil tabir oluyor ve ne mana ifade ediyor?..

Manzumeyi aşağıya doğru okusak daha böyle büyük türlü itirazat-ı dermeyan etmez mi? /54/ Hele Halit Ziya Bey “Rakstan Avdet” serlevhasıyla yazdığı o küçücük eser-i fevkalade nazar-ı tenkidine arz edilecek olsa “Ben bir şey anlamadım!” diye feryat eylemez mi? Halbuki bu sözler doğru mudur? Doğru ise ketb-i edebiyeden sinâîyi, istiareleri kaldırmak lazım gelmez mi?

İstiare her zaman “Yere düştüyse bir meyve dırahtı payidar olsun.” mısraında görüldüğü gibi açık ve sehü’l-intikal olmaz; bazen böyle kelamı renklere boğar; nevbahar gibi zemin-i ifadeyi güller, çiçeklerle örter de görünmez bir hale getirir. “Rüzgâr” demez de “mirvaha-i lane-i mürgan” der; “gizli kebuterlerin aheste sürüdü” der; bâdı “hıramân” gösterir. Bunları anlamak için sanata vukufun lüzumu teslim edilmemek nasıl kabil olur?

Bunlar ne ise ne... Ya birtakım hayali sözler de vardır ki büsbütün garip görünür; mesela: “Havf-ı siyah” ne demek? Böyle tabir mi olur? Korkunun beyazı, siyahı ne zaman görülmüş? Fakat şairler bunu kullanıyorlar. Alafranga bir tabir denilip geçilivermesin, bizim de böyle sözlerimiz çoktur; ezcümle “kara sevda” sevdanın karası akı olur mu? Olursa havfin neden olmasın? Kara bela, baht-ı siyah, ne demek? Daha böyle nice tabirlerimiz vardır ki hep hayalat-ı şairane üzerine müessesdir. Hazan demek için “sararmış solmuş bir bahar” der. Şiddetini anlatmak için belaya karalık isnat eder. Böyle isnâdatta şairleri mazur görmelidir; çünkü şairlerin hepsi böyle söyler; lisan-ı şiir böyledir. Bunları istemeyen şiire iltifat etmesin, ben esasen şiiri sevmem desin.. kestirme bir yoldan gitmiş olur.

Eski yeni şairlerimizin divanları tetkik olunursa hepsinde böyle sözlere tesadüf edilir. Yalnız şurası var ki bu genç şairlerimiz istiaratı çok istimal ediyorlar; sözü daha melun, daha hayali bir halde bulunduruyorlar. Gerçi bu melunluğun şiire parlak bir renk verdiği inkâr edilemezse de bazen lüzumundan ziyade ileriye gidildiği ve icat edilen sözler arasında pek fena kelimeler, terkiplerde bulunduğu ihfa olunamaz. Biraz daha dikkat ve itina olursa da böyle bihakkın itirazatı calip olacak kusurlara mahal bırakılmasa acaba ne kaybedilir? /55/

Bakınız, mesela bir şairimiz “saat-i semen-fam” sözünü kullandı; herkes itiraz etti; “Bundan maksat gümüş saat midir?” gibi tarizler edildi. Geçenlerde bir diğeri yine o şaire ait bir manzumesinde “an-ı semenfam” dedi; kimse bir şey söylemedi. Buna sebep şu idi ki saat, aksam-ı zamandan olan müddet-i mâlûmeye itlâk edildiği gibi tâyin-i müddet için kullanılan alete dahi tabir olunur. Böyle yeni bir tabirin, hususıyla yeni bir hayalin ifadesinde pek ziyade dikkat, ihtiyat gerektir. Herkes saati kullandığımız cep saati manasına alarak “semen-fam”a reng-i hayalisini ref ile sarf-ı maddi bir mana veriyordu. Hâlbuki “an-ı semen-fam” böyle bir tehlikeye maruz olmadığından lisan-ı tarize dolaşmadı.

Filhakika bazı mevkiler olur ki lisan orada izhâr-ı acz eder; edip yahut şair fikrini, hissini, hayalini ifade edebilmek için mutlaka yeni kelimeler, yeni tabirler kullanmaya mecbur olur; hatta bazen kavâid hududunu bile muvakkaten tecavüz ediyoruz. Bunlar biraz mahdud olmalı. Ve ahval-i mahsûsaya münhasır bulunmalıdır. Yeni tabiratın ekserinde ise bu şarta riayet bulunduğu görülemiyor. Yalnız Tevfik Fikret Bey daima muvazene ile hareket ettiğinden şiirleri diğer rüfekasının âsarı kadar mülevven ve müzeyyen olmakla beraber tarize uğramaktan da korkmayacak bir halde bulunuyor. “tezellüfât-ı raksîye” gibi, “ricat-ı hayat-ı derûnî ile” gibi ifadelerden biri; işte bu cihetle kimsenin tarizine uğramadan kemal-i lezzetle okunup gidiyor ve gittikçe temin muvaffakiyet ediyor.

Mamafih -söylediğimiz gibi- bu eserleri, alelumum bu eserleri manasız görmek, “Şiir daima avam ve havastan herkesin anlayabileceği surette yazılmalıdır.” demek daima doğru değildir, zannederim. Kelimat herkesin bildiği şeyler olursa manasını yine her erim diyen anlayamaz; zira -tafsil ettik- sanayi-i edebiyeye herkes vâkîf olamaz.

3.11. FIRTINA / H(A). NÂZİM

Sükûnet bâl-i şeffafla etmiş arzı der-âguş;
 Zemin samt, deniz rakit, sema pür-ahter-i handan;
 Sevâbit cilve-i masum tannazıyla cûşâcuş,
 Fakat hâmûş,
 Şen-âverdi harim-i bahr içinde büsbütün uryân.
 Bu cünbüş-gâh envarı ederdi sanki istiknâh
 Bütün seyyâreler hayran.
 Uzun bir gazâ-i bârik içinde, muntasıf bir mâh
 Edip aheste seyran semâyı hüzn-i sefidiyle,
 Olunca aksi deryâda hırâman
 Saçardı ibtisam-i nâzenini mevce-i leyle
 Kef-i sevdâ.
 Ağaçlar samt-1 istiğraka düşmüş, sanki hayretten
 Nesimin kalmamıştı tâb-1 seyrânı.
 Uzaktan bir kuşun gece bir feryad-1 perrânı
 Çıkıp ka'r-1 sükûnetten
 Ederdi leyl-i beyzaya nermin bûseler ihdâ. /61/
 Defâeten bir yığın sehâb-1 siyah
 Ufk-1 mer'îye etti istîlâ;
 İnce bir bâd-1 tiz pür-nâgâh
 Leblerinden sadâ-yı istihzâ
 Saçarak geçti; bahr ü kûhsara
 Düştü bir lerze-i elem; derhal
 Uçtu yerden remîde-i ruh-1 melâl
 Bir enîn-i zayıf ü âvâre.
 Sonra arzı, havayı, deryâyı
 Setr edip reng-i mevce-dâr-1 sehâb
 Çıktı fertût-1 hadşe mâye-i şeb
 Dişleri pür-gujend hırs u gazap
 Hufre-i çeşmi pür-zalâm-1 türâb;

Bâl u sâkîyle cümle eşyâyı
 Kavrayıp sıktı; bir sükûn-ı mehib
 Eyledi rûh-ı âlemi terhîb...

*

Cevval bir şerâre edip nâgehân-ı zuhur
 Şakk eyledi ridâ-yı kefff-i sehâibi;
 Bir na'ra-i mükerrere-i ıztırab ile
 Doldu bütün bahr ü zemin ü hava; hele

Fertûte-i şebi

Titretti ihtilâç ile bir hande-i gurûr.
 Ettikçe îvicâc savâik-i hevâyı çâk
 Cevv-i hevada bir sürü eşbah-ı râşe-nâk
 Dest-i mücânebet uzatıp berk-i hâtife /62/
 Dem-beste, herc ü merc, girîzandı daima.
 Câdû-yı leyl ise yine lebriz-i iştihâ
 Bir bûse fırlatırdı dem-â-dem avâsıfa...
 Çarptıkça tâziyâne-i ateş, sehâbeler
 Feryad eder, zemine düşerdi şikeste-per.

- 8 Şubat sene 1313-

H(a). Nâzım, Fırtına, s.60-62.

dikerek “Top nerede?” dedi; o vakit hep güldüler, top hâlâ Osman’ın kollarının arasında idi...

Uşşakizade Halid Ziya, Osman, s.63-66.

Bulaydım ah dırâzî-i ömürden fürce,
Nasib olaydı sefer öyle burcdan burca!

Sualler yine ruhumdan eylemekte sudûr:
Nedir fezâlar içinde bu seyr-i dûrâdûr?

Semâya bak da düşün kâinatı bir kere;
Nedir bûse-i ta'b-ı nâ-pezîr her zerre?

Yanar durur kimi her dem, kimi söner de döner;
Şu zührenin yeri nerde, süheyl nerde döner;

Mesafelerde ilâhî nedir o bu' diyet?
Nasıl tasavvur olunsun bu sahn için gâyet? /69/

Dumandır evvel ve ahir, bu dûde-i akl ermez;
Ezel demek ne demektir? Hududa akl ermez!

Ezel, ebed.. Bunu müşkül gelir kabul eylerdi;
Bütün serâir-i hestî velehü fezâ-yı hurd.
Evet! Hayat nasıl şey, bu mu'cizât nedir?
Ne anlamış hükemâ sanki altı bin senedir?

Kolay okunsa da hilkat-i kitâb mûteberi,
Yazık! ki kariîn olmaz mealden haberi.

Yazık! -Tefahhusa oldukça münhasır niyât-
Kalır nüहुfte zevâhir kadar ledünniyat.

Bilâ-fütur beşer zevk alır bu gayretten,
Sonunda secdeler eyler Hüdâ'ya hayretten.

Semâya, arza nıgehânîsin ortadan şimdi;
Ne sahneler görüyorsun o noktada şimdi?

O muharrikinde yine dair olmalıydın sen,
Fakat “Safa” gibi bir şair olmalıydın sen!..

-10 Haziran Sene 1313-

İsmail Safa, Kamere Hitap, s.67-70.

haber alınca ağladığımı gören babası bana darıldı. Kendisi secde-i şükrana kapanmıştı. O zamandan beri ne vakit gönlüme bir rakit, bir acı gelse gözümü kapayınca onlar gözümün önüne yaralarıyla gelirler; gülerek ellerimi, yüzümü öperler... İnşallah sen de evlatlarının gaziliklerini görürsün.

- Amin halacığım...

Sonra göğsünden nüsha gibi ince bir muşambada sarılı, buruşmuş, kat /75/ yerleri yıpranmış bir kağıt çıkararak dudaklarına götürdü; sararmış gözlerinden ağır ağır damlayan bir iki katre yaşla ıslattı; Hasan'ın son mektubu diye bana uzattı:

“Hakikatli babacığım, şefkatli nineciğim!

Ellerinizi öpüp Cemile'ye selam ve senalar ederim. Size bir şey söyleyeceğim, daha doğrusu dinimizce bir müjde vereceğim; ama acımayacaksınız, ağlamayacaksınız. Baba, ister isen nineme söyleme. Hani sen bu kadar muharebe gördüm, lakin bir türlü merama nail olamadım.. demez miydin? İşte, tamam Hasan merama nail oldu.. şehit oldu. Üç gün evvelki muharebede bir geyik gibi çeviklik, bir aslan gibi yiğitlik gösterdikten sonra şehit oldu. Allah rahmet eylesin! Düşerken yanında idim; hakkınızı helal etmenizi rica etti. Bir kurşunla şakağından, iki kurşunla göğsünden yaralanmış, bir gülle de sağ elini götürmüştü. Kendi elimle gömdüm. Toprağa girerken de çehresi gülümsüyordu. O ecdadımızın yadigârı, senin hediyen olan yatağını da beraber defnettim. Kınını da taş yerine baş ucuna diktim. Bilirsin ki rahmetli bunca senedir geceleri bile yatağına o bıçakla yatardı... Ah babacığım, düşmana ne şiddetle saldırdık, görseydin! Gözümün önüne senin o muharebelerde ettiğin hücumlar geliyordu. Onları bize ne tatlı, tatlı anlatırdın. Yaraları ne sevinçle gösterirdin. Emin ol babacığım, kardeşim senin evlatlığına layık olacak surette şehit oldu. Düşman ileriden kara bulut gibi geliyordu. Biz iki bölükten ibaret idik. Yıldırım gibi bir hücum gösterdik. İlk hamlede yüzbaşımızı kaybettik. Çavuşumuz da yaralanınca kumandayı Hasan aldı. Ah babacığım, şöyle uzakta bulunup da Hasan'ın “Ya Allah!” diye bağırdığı vakit ayağımızın altındaki topraklar, başımızın üstündeki ulu ağaçların zangır zangır titrediğini gördük şaşırдық! Nihayet düşmanı tepeden püskürttük. Kovalamaya başladık. En önde çarıkları çözülmüş, fesi düşmüş, baş açık, yalın ayak yine Hasan koşuyordu.. koşuyordu.. kuş gibi, rüzgar gib, alev gibi

koşuyordu. Bu sırada düşman bir defa daha /76/ dönmeye tecrübe etmez mi? İşte o dakikada Hasan'ı yerde gördüm. Hırsından, hiddetinden ne yapacağını bilmiyor; alnından dökülen kanlar içinde kıpkırmızı kesilen dişleriyle tetiği çekmeye çalışıyor; tüfeğinin namlusunu ısırıyordu. Gözleri kükremiş kaplan gözleri gibi dışarı fırlamıştı. Onu nâçar orada bıraktık. Düşmanı tamamıyla tarumar ettikten sonra yanına geldim. Geldiğimi duyunca gözlerini açtı.

Sen her zaman demez miydin ki: Ben şehit olacağım, inşallah şehit babası olacağım. İşte baba duan kabul oldu. O hasretli yarine, şahadete kavuştu. Hem gazi oldu, hem şehit. İnşallah biz de cennette ona kavuşuruz. Zannederim ki iki gün sonra yeni bir hücum daha olacak... Bak senin ve ninemin ellerinizden öperim. Duanıza muhtacım. Beni soranlara selam.

Bu mektubu alayımızın mülazımı... Bey'e yazdırdım. Kendisi de sizi tebrik ediyor ve ellerinizi öpüyor.”

Oğlunuz

Hüseyin Onbaşı”

Sular kararmaya başlamıştı; güneş İstanbul'un arkasına doğru gurub ediyordu. Uzaktan bir ishak ara sıra kesik kesik ötüyordu. Gözlerim sulanmıştı. Akşamın zıll-i zayıf hüznü altında -zîr-i türâbında kımiltısız bir vücudun bakiye-i izamı medfun bir mezar taşına benzeyen- Hala'nın solmuş çehresine baktım; hareketsiz duruyor, tütünü tükenmek üzere olan çubuğunu içiyordu. Kağıdı yine evvelki gibi muntazaman büktü, iade etmek istedim; “Bana bir kere daha okusana.. ne olur?..” dedi. Okuyamadım; Hüseyin'in, o biraderinin şahadetinden mütehessirane, mahrumane bahseden zayıf vücutlu, kavi kalpli gazâ-yı civanmerdin suret-i şehadeti gözümün önüne geldi!...

Bu Türk cevherinin, bu Türk terbiyesinin, bu Türk kalbinin, bu Türk şecaatinin bir numunesi olan sadece -bu iki Osmanlı'nın hayal-i ulviyesi arasında kalan oyalı yemenisi, kınalı /77/ saçları, yasemin çubuğu, zayıf göğsünü nem örten temiz hilalli gömleği, kurduğu bağdaşın altından uçları gözükken siyah mestiyile- bunca fedakârlığa mukabil- şu mukaddime-i leyl-i hüznün uçuk zılâli altında, pakize, masum, saf bir teslimiyet-i dindarane ile karşımda bana gülümseyen Nakiye Hala'nın hal-i Hüdâ-

pesendânesi piş-i ibtisarımda bir levha-i bülend ve bedi teşkil etti. Bir istiğrak-ı amik-i beht içinde kaldım. Uzaklardan, yükseklere doğru dalgalana dalgalana gelen, titrek sesle tilavet olunan akşam ezanı beni ikaz etti. Kameriyenin üzerinden solmuş güller, yaseminler nesim-i mesânın tesiriyle bu kadının başına, göğsüne, kucağına düşüyordu. Kalktım; Nakiye Hala'nın iki ellerini öptüğüm zaman Hasan'la Hüseyin'in, o iki şehid-i mübareğin validesi kelime-i şهادeti tekrar ediyordu.

Bu vakanın üzerinden üç sene geçmişti. Nakiye Hala bir haftadan beri ağırca hasta idi. Bir sabah erken uyandım. Hiç unutmam, bir cuma sabahı idi. Evin içinde herkeste bir sükût, bir ye's-i mebhut nümeyan idi... "Sizlere ömür, hala gitti!" dediler. Ben bu acı neticeye birkaç gündür istemeye istemeye intizar ediyordum. Yüreğime zehir gibi bir meraret, ruhani bir haşyet çöktü. "Allah rahmet eyleye!" duası o acının, o bâr-ı mahûf-ı yeisin altında ezilen gönlümden bir sükûnet-i keslân ile dökülüyordu.

Hala'nın tabutu başında kırmızı yemenisi, üzerinde eskice bir şalıyla camiye doğru gidiyordu. Cuma namazından sonra bütün cemaat cenaze namazında bulundu. Bu namazı eda eden cemaatin kısm-ı mühimi neferat-ı askeriyeden müteşekkil idi. Edilen duaya bütün o merhumenin çocuklarının salih arkadaşları "Amin" dediler. Adab-ı müstahsene-i dinimizden olduğu üzerine askerlerden mürekkebi bir cemm-i gafir tabutun kollarına girerek takip edilir. O mahmil uhrevi dalgalana dalgalana bir naz-ı ruhani ile yokuştan iniyordu. Karaca Ahmet Mezarlığı'na defnolunmak üzere Üsküdar'a emrar için Kabataş'a geçirildi. Caddeye gelince bizi bir muzıka sadâsı /78/ istikbal etti. İki üç tabur asker, bu asker validesinin tabutu önünde -mazisini bilirlermiş gibi- bir hiss-i gıyabi-i ihtiram ile, ruhuna Fatihalar okuyarak ağır ağır geçiyorlardı. Bu, bir şehit ninesine tesadüf son bir mükâfatı idi!

-17 Temmuz Sene 1313-

Ahmet Hikmet, Nakiye Hala, s.71-78.

3.15. ELHÂN-I ŞİTÂ / CENAP ŞAHABETTİN

Bir beyaz lerze, bir dumanlı uçuş;
Eşini gâib eyleyen bir kuş
gibi kar

Geçen eyyâm-ı nevbahârı arar...

Ey kulûbün sürûd-ı şeydâsı,
Ey kebûterlerin neşîdeleri,
O bahârın bu işte ferdâsı:

Kapladı bir derin sükûta yeri
karlar

Ki hamûşâne dem-be-dem ağlar!

Ey uçarken düşüp ölen kelebek,
Bir beyâz rîşe-i cenâh-ı melek
gibi kar

Seni solgun hadîkalarda arar;
Sen açarken çiçekler üstünde
Ufacık bir çiçekli yelpâze,

Na'sın üstünde şimdi ey mürde /80/
Başladı parça parça pervâze

karlar

Ki semâdan düşer düşer ağlar!

Uçtunuz gittiniz siz ey kuşlar;
Küçücük, ser-sefid baykuşlar
gibi kar

Siz dallarda, lânelerde arar.

Gittiniz, gittiniz siz ey mürgân,
Şimdi boş kaldı serteser yuvalar;
Yuvalarda -yetim-i bî-efgân!-

Son kalan mâî tüyleri kovalar

karlar

Ki havâda uçar uçar ağlar!

Destinde ey semâ-yı şitâ tûde tûdedir
 Berg-i semen, cenâh-ı kebûter, sehâb-ı ter...
 Dök ey semâ -revân-ı tabiat günüdedir-
 Hâk-i siyâhın üstüne sâfî şükûfeler!
 Her şâhsâr şimdi -ne yaparak, ne bir çiçek!-
 Bir tûde-i zılâl ü siyeh-reng ü nâ-ümîd ...
 Ey dest-i âsmân-ı şitâ, durma, durma, çek.
 Her şâhsârın üstüne bir sût-re-i sefid!
 Göklerden emeller gibi rîzân oluyor kar,
 Her sûda hayâlim gibi pûyân oluyor kar. /81/

Bir bâd-ı hamûşun per-i sâfında uyuklar
 Tarzında durur bir aralık, sonra uçarlar.

Soldan sağa, sağdan sola lertzân ü girizân,
 Gâh uçmada tüyler gibi, gâh olmada rîzân,

Karlar... Bütün elhânı mezâmîr-i sükûtun
 Karlar... Bütün ezhârı riyâz-ı melekûtun

Dök hâk-i siyah üstüne, ey dest-i semâ dök,
 Ey dest-i semâ, dest-i kerem, dest-i şitâ dök:

Ezhâr-ı bahârın yerine berf-i sefidi,
 Elhân-ı tuyûrun yerine samt-ı ümidi!

Cenap Şahabettin, Elhân-ı Şitâ, s.79-81.

3.16. ŞİİR HAKKINDA / H(A). NÂZİM

Şiir memleketimizde bazı erbab-ı fennin duçar-ı istihfafı oluyor; buna sebep ne?

Bakınız ben nasıl düşünüyorum: Zamanımızın hissiyat-ı hakikiyesini tebliğ eden, müessirlerinin şahsiyet-i maneviyesini gösteren yeni şiirler lisanımızda henüz ihticac edilecek kadar çoğalmamış, şiirle ihtisas etmeyenlerin tadil-i efkârına kifayet edecek dereceye gelmemiştir. Demek ki erbab-ı ciddiyatın istihfafı şiirin mahiyet-i kadimesine ait olacak. Hâlbuki şiir-i kadim de, mazide bir heyet-i içtimaiyyenin hissiyat ve teheyücatını musavver olduğu için, haddizâtında şayan-ı istihfaf olmaktan mütealidir. Ancak eş'ar-ı kadimenin tebliğ ettiği hissiyat ve ihtirasatı anlamak onların müvellidi olan asra ircâ-yı fikir ve nazar etmeye, onları kendi miyâne-i medeniyetlerinde görmeye muhtaçtır; medeniyet-i asriye içinde doğmuş, büyümüş bir fikir için o zamanki medeniyete ricat ise ya ihata-i kamile iktidarına, yahut ihtisas-ı âlimaneye tevakkuf eder. Ciddi dediğim zevattan birçoğu buna muktedir değildir; birtakımı da bu büyük zahmeti ihtiyar etmek istemez. A'sar-ı sabıkanın ahval-i medeniyesi olsa olsa silsile-i tarih-i medeniyeti tetkik ve tamik eden mütehasısın ulema için müfit olabilir; /83/ yoksa insaniyetin terakkiyat-ı umumiye-i medeniyesine nispetle hâl-i sabavet addolunabilen edvar-ı maziye -velev muvakkaten olsun- ircâ-yı hayat etmek külfet-i azimesine katlanmaya herkes mecbur edilemez.

Mademki buldukları miyâne-i medeniyette bir kıymet-i hakikiyeye hâiz olan eşar-ı kadime bile bugün yalnız tarihî ve hikemî bir nazar-ı takdire mazhar olmaktan başka liyakat gösteremiyor; asırların tesirat-ı medeniyesi, halkın terakkiyat-ı fikriye ve teheyücat-ı samimiyesi hiç hükmünde tutularak sırf eskileri taklit fikriyle yazıldığı için nazar-ı hikmete karşı kıymet-i ciddiyeden daima mahrum olan bugünkü tarz-ı kadim şiirlerin her türlü meziyetten muarra olacağı kolay anlaşılır. Üç beş yaşında bir çocuğu hayret ve memnuniyete müstağrak eden bir oyuncuğu, yirmi yirmi beş yaşında bir gence ihda etmekten ne netice hasıl olur? Evvela o oyuncak hiçbir suretle takdir edilemez; onda şayet bir güzellik varsa anlaşılabilir, meğerki insan muvakkaten çocukluk hissiyatına avdet edebile. Saniyen böyle bir şeyin ihdası ya kendisine hediye edilen zata çocukluktan başka bir sıfat verilmek istenilmemesinden yahut hediye eden

zâtın ondan daha yüksek bir şey istihzarına kudreti olmamasından münbais olacağı için evvelki hale göre hiddeti, ikinci hale göre istihfafi davet eder. Marifetleri şuaraya-ı Âcâmı nakliyede inhisar eden kafiye-sâzân eş'arı o türlü hediyelerdendir ki insanîyetin şimdiki sinn-i civanisiyle nispet kabul etmez; onun için yalnız makbul olmamakla da kalmaz, ashabının daha yükseğini vücuda getirmekteki aczine delalet ederek haklarında ashab-ı ciddiyatın istihfafını mucib olur. Bir ihtizar-ı medid ile hâlâ bir hayat olan vadi-i kadimin bu mazhariyeti -hakkıyla takdirin suûbetinden dolayı- mukallideye olan asar-ı kadimeye ve nihayet alelîtlak şiire teşmil edilmiştir... İşte bizde şiirin uğradığı beliye-i istihfafın sebebi! Yoksa ashab-ı irfan şiirin esasen âlî olan kıymet ve meziyetini inkâr etmek istemez.

Ernest Renan diyor ki:

“Eğer şair olmak bir nevi hususi lisan -lisan-ı mevzun- istimalini itimat edinmekten ibaret ise şairliği istemeyenler mazurdur; fakat böyle /84/ olmayıp da şiir, ruhun büsbütün başka bir suretle müteessir olmasından ve mahasin-i eşyaya karşı nâkabil-i tarif bir sada-yı mahsus izhar etmesinden husule gelirse şair olmayan insan değildir!”

Ernest Renan'ın nizam-ı eş'ar ile iştilal edenlerden olmadığı da delalet eder ki bu sözden maksat-ı mevzun ve mukaffa söz söylemeyenlere tariz değil, bilaistisna ruh-ı beşerde hassa-i şairiyet bulunduğunu iddiadır.

İhtiyacatımızı düşünelim: Bir kısmı sırf idame-i hayat içindir ki bunda insanın hayvanat-ı saireden farkı yoktur; bir kısmı da büsbütün ruha aittir ki insan burada hayvanat-ı saireden ayrılır. İhtiyacat-ı insanîyetin üssü'l-esası hissine muhabbettir. Bu ihtiyaç o kadar müessirdir ki ekseriya temdid-i hayat hissine böyle galebe eder. Ziyet için sıhhatin feda edildiğini her zaman görüyoruz. Humboldt'un kavline: Hint'in Unarak (?) ahali -vücutlarını boyayarak nazar-ı istihsanı celbetmek maksadıyla- boya tedarik edebilmek için haftalarca hidemât-ı şakaya tahammül ederlermiş. Bunların kadınları büsbütün üryan gzmekten çekinmezlermiş de vücutlarını boyamadan dışarı çıkmayı adabımuâşerete münâfi görürlermiş.

Spenser diyor ki:

fenniyesi bir şiir mecmuasıdır; bir müdekkikin keşfettiği hakikatte büyük bir şiir mündemiçdir; fen şiirdir, ilim şiirdir, felsefe şiirdir; bütün muhteraat-ı fikriyede, bütün malumat-ı beşeriye de şiir vardır; menâzır-ı tabiiye şiir ile mâlâmaldır; hayat-ı içtimâiyyenin ahengi bir şiir-i belîğdir. Hülâsa maddiyatıyla, hadisatıyla, kavâniniyle kâinat bir şiir-i ulvidir ki asırların enzar-ı tetkiki henüz ilk mısraını meşmûl-ı hayret edebilmiştir.

Tahsisen şiir denilen manzûmat o hissin mücerreti anladığı gibi anlatan bir ruhun feryadıdır.

Yad-ı nâmın gönlümü ezvâk-ı latife ile lebriz etti... Ey şiir, ey hissin esiri! Ben senin meshurunum!..

-10 Haziran 1313-

H(a). Nâzım, Şiir Hakkında, s.82-85.

3.17. ADADAN AVDETTE / SÜLEYMAN NESİB

-5 Mayıs 1313-

Yavaş yavaş yürüyordu vapur... Hava gayet
Güzeldi akşama mahsus olan sükûnet ile;
Ufuklara çıkıyordu garip bir rikkat;
Yavaş yavaş batıyordu güneş muhabbet ile.

Fener civarı -ki dönmüştü bir çimenzâra-
Şuâ-ı şems ile lebriz-i şevk ü neşe idi;
Bakılsa fark olunurdu zılâl-i eşcâra
Gülümsüyor gibi durmuş letafet-i ebedî...

Güverte halkına baktım, gark-ı samt ü sükût;
Vapur gürültüsü yoktu, fakat feşâfeş-i âb;
Açıldı rûh-ı melûlumda bir hüzn-i mehtâb!...

Yavaş yavaş küçülüp şöyle heyet-i nâsut
Göründü pîş-i hayalimde başka bir âlem...
Uyuttu gamlarımı bir raşâşe-i mübhem!..

Süleyman Nesib, Adadan Avdette, s.86.

bulunmakla mulûk-1 meâli-i sülûk-1 Osmâniyye Hazarâtının cümlesi cenab-1 Hakk'ın hilafet gibi bir sıfat-1 celile ile mükâfat eylediği kudsî vücutlar olduğu bedîhîdir.

Bu sülâle-i celilenin askere gösterdiği şefkat ve âtifet hiçbir devlet hükümdarlarında görülmemiş ve bu da vücud-1 akdesi cism-i milletin hayâtî denilmeye bîhakkın cedir olan halife-i zılluallâh ve padişah-1 faruk-câh efendimiz hazretleri tarafından yine şu Yunan muharebe-i âhiresinde lutfen izhar buyrulan ve bütün cihan-1 medeniyetin mazhar-1 takdir ve sitâyîşi olan âsar-1 inâyet verafetle teeyyüd etmiştir.

Osmanlılık gibi şerefli bir ünvanı saye-i lutfunda taşıdığımız bir hükümdar-1 kerim ve rahime-i kemal-i teslimiyetle fedâ-yı can, ve tâzim ve takdis ile rabt-1 vicdan-1 askerlik hasâis-i güzidesinden ve milletimizin icabat tabiiyesinden olup bunu her Osmanlı'nın tasdik etmesi vacib-i diniyeden mâduddur. .

İşte hissiyat-1 askeriye şu noktalardan mukayese edilirse Osmanlılık'da askerlik ne olduğu tebeyyün eyler.

Yaverân-1 Hazret-i Şehriyârîden Süvari Binbaşısı Ali Rıza, Osmanlılık'ta Askerlik,
s.91-93.

hastalığı, romatizmaların enva, siyatikaları, emraz-ı asabiye-i mütenevvia, za'f ve fakrû'd-dem; ve Çoban eşmesi suyunun her tozdan ziyade kireç tozlarını hâvi olması hasebiyle bu sudan membanda içilmek üzere tevessü-i mide, müzmin âdî ishaller, müzmin kanlı ishaller, kemiklerin neşvünümâsında ekseriya tesadüf olunan teahhurat ve tevakkufat ve emsal-i emraz müptelalarıdır ki bunlardan bazıları elem ve ıstıraplarında sükûnet, bazıları da ahval-i umumiyelerinde asar-ı salah ve afiyet görürler. Bu nev' emraz mübtelalarından kimi Makri Köyü'nün yübüset ve ciyâdet havasıyla mesirelerinden ve banyolarından kimi de suyundan müstefit olarak biznillahi'l-Kerîm şifâ-yab olabilirler. Yoksa, rey-i âcizanemce:

“İyi olamayan müteverrimlerin en son penâhları mezar ise henüz hayatta iken ilk mezarları Makri Köyü'dür!” denilebilir.

Hastahaneden -10 Eylül 1313-

Doktor Bafralı Yanko, Makri Köyü ve Müteverrimler, s.94-99.

3.21. BUVADAMUR'DA / HÜSEYİN SUAD

Senin sesin gibi bir aks-ı naz-ı rûh-nevâz,
 Bir in'ikâs-ı niyaz,
 Gecenin sine-i zılâlınden
 Süzülüp dağlara, sahâbelere
 Terâneler serper..

O dem ki bülbül-i şeydâ sanavberan-ı terin,
 Şu mâî gölgelerin,
 Şeb-i a'mak-ı pür-hayalinden
 Gûş-ı rûh-ı leyâl-i bî-habere
 Neşideler söyler. /101/

Senin lebin sanırım, -ey bütün hayatımdan
 Daha muazzez olan!-
 Bana bir bûse-i garam-âlûd
 Uzatıp lâne-i kararından
 Beyan-ı hasret eder..

*

O dem ki kurs-ı kamer bir ziyâ-yı ruh-efrûz
 İçinde mest-i huzuz,
 Doğup âgûş-ı leyle, nâ-mahdud,
 Leb-i durrî-i şule-bârından
 Döker tebessümler.

O demde ben tek ve tenhâ, mükedder ve bî-nab,
 Bütün semâları, ormanları, şeb-i nârı
 Eder de isti'câb
 Seninle baş başa yalnız geçen dakikaları
 Ararım, ah evet, bu meşcerenin
 Tek ve tenhâ zılâl-i zârında,

Ŗu uzaktan akıp giden derenin

Savt-1 billûr-1 inkisarında!

Hüseyin Suad, Buvadamur'da, s.100-101.

istedikçe fikir ve hayali o âğûş-ı câmide düşünüyor, vücut zayıf bir raşe-i serda ile tezelzül ediyordu. Bundan sonra çocuğunu nasıl besleyecek, nasıl giyindirecek, nasıl okutacak! O her şeyden mahrum, her şeyden aciz; büstün yetim, büsbütün bedbaht mı olarak? Aman Yarabbi!...

Siyah, mütemevvic, mehib bulutlar arasından birdenbire sıçrayarak mühtez, perişan, sevdavî handeler neşreden kamere benzer bir tayf-ı nazenin... hüsn ve şebab gibi can-rüba, ismet kadar, samimiyet kadar sevimli bir hayal biçare validenin nazargâhındaki zulümattan sıyrıldı, çıktı; çocuğunu kucakladı. Leblerinde dolaşan ibtisam-ı latif ile cebinine tatlı bir bûse-i muhabbet kondurdu... Gözlerinde uçan manâ-yı muhâlesetle o kadıncağızda hazin bir neşe-i ümit ihdâ etti.

Zavallı kadın titrek bir sadâ-yı bükâ ile bana ile dedi ki:

-Teşekkür ederim size!.. Bu yetimin babasına kavuştuğum zaman isminizi sorarsa ne diyeyim?

-Şefkat!..

H(a). Nâzım, Şefkat, s.102-103.

3.23. AYŞECİK / SİRET

-Edîb-i nezâhet-perver Sezâyi Beyefendiye-

Çoluk, çocuk, bütün ev halkı bir geniş odanın
 Hevâ-yı serdîni teshin eden küçük sobanın
 Başında söyleşiyorlardı pür-neşad ü sürûr;
 Zemine katre-feşandı sehâib-i meftûr.
 Zalâm içinde sokak, taziyâne-i bâran
 Ederdi darbe-i serdîyle camları lerzan.
 Sedirde vâlid-i müşfik, yanında mahdumu..
 Çıtır pıtır konuşurdu lisan-ı mâsumu;
 Gözünde gözlüğü, kırpıntı bohçası yerde,
 Dikiş dikip otururken değirmi minderde, /105/
 Çocukları alıp etrafına büyük anne
 Diyordu esneyerek:

-Nerde Mavişim, Sütüne?..

-Masal mı söyleyeceksin, büyük hanım bu gece?

Bizim de işlerimiz bitti işte erkence...

Çocuk.. o tâir-i pür-neşe, pür-küşâ-yı şitâb
 Verirdi neşe-i cennet bu yavru, âileye
 Çeker de hâtıme her şeb o günkü gaileye.
 Bu neşeli, sarışın, mâvi gözlü yavru melek
 Zavallı süt ninesinden yarın cüdâ düşecek.
 Ne müşkilât ile sütden kesildi on gündür;
 Onun gönülcüğü elbet bu hâle üzgündür!..

Kadından evdekiler pek ziyâde memnundu;

Fakat bu ayrılışından kadın da mahzundu.
 Düşüncesi aranırsa, köyünde Ayşeciği,
 Onun bahar-ı hayatında tek açan çiçeği!
 Ne haldedir acaba şimdi.. aç mı, üryan mı?
 Sezâ-yı sîne olan goncası perişan mı?
 Olurdu böyle tefekkürle muztarib, gıryan;
 Zaman zaman yüreğinden kopardı bir halecan.
 Kadıncağız bu gece hem kederli, hem memnun:
 Gözünde girye-i şâdî, nazarları mahzun...

Zavallı, evdekilerle helâlleşip geceden,
 Vedâ edip gidecektir yarın sabah erken. /106/
 -Ne ağlıyorsun, a sütüne, çocuk musun sen de?
 Gelir kızınla beraber kalırsınız bende...

-Evet hanımcığım, isterseniz, sahi oraya
 Gidince, Ayşemi ben yollayım hemen buraya.
 Sizin için gece gündüz duâ eder dururum;
 Benim yanımda kalırsa sefil olur yavrum.
 Zavallının, daha dünyaya gelmeden, pederi
 Şehit düşüp bizi yakmıştı ayrılık haberi!
 Benim kızım hamarattır, güzelce hizmet eder;
 Gelin edersiniz Allah yetiştirirse eğer.
 Yiyip içer, geçinir sâyenizde bir öksüz;
 Eğer kabahat ederse azarlayın, dövünüz...
 Fakat hayatımı ben eylerim fedâ yoluna,
 Sakın dokunmayınız yavrumun sakat koluna!

*

“Azim edelim safımızı kurmaya
“Düşmana karşı gerilip durmaya
“Haydi yiğitler gidelim urmaya
“Sancağı öyle boşuna açmayız
“Biz vatan uğrunda ölür.. kaçmayız!

Türküsunü kemal-i şevk ile terennüm ediyor.. sevgili ninesi de iptida vatanın..
saniye oğlunun selametine duâ ederek kulübesinde hazin hazin ağlıyordu!...

Büyükada - 30 Haziran 1313

Nijad Ekrem, Osmanlılar'da Muhabbet-i Vataniye, s.107-109.

Bâd-1 pür-gûyu eyliyor taklîd,
Uçuyor cevve pür-hayâl ü ümîd...

Gâh bir muşsiyâne hâletle
İnliyor muntazır, zebûn u harâb;
Oluyor can-be-leb tuyûra cevâb...

Tâ uzaklarda işte bir piyano:
Onu bî-şübhe bir kadın çalıyor,
Mûsikîden cevâb-ı ye's alıyor...

Dinle ey rûhum işte ağlayan o...

Cenap Şahabettin, Yakazât-ı Leyliye, s.110-111.

Ben artık kokuyu, lâşeyi unutmuş.. arkadaşlarıma yetişmek, bir su içebilmek için acele edebilirdim.

Sazların biraz ötesinde, bir kayanın kenarında ucu püsküllü çarığıyla bir efzun ayağı sarkıyor; buradan geçenler elbette bırakmaz, diye başımı indiğim yola kalırdım. Biraz ötede çadır yüklü mekkârasının yollarından çıkarak taşlıktan tırmanan bir nefer gidiyor. Daha yukarıda, o yalçın kayaların tepesinde karargâh-ı şühedâ lemeat-ı şems ile nurlar saçıyordu...

Müşemmes bir semânın çıkarsız harareti altında ağır çizmelerimin muntazam hatveleriyle yola düzülmüştüm. Önümdeki sisli yeşil ova da en latif nagamat-ı mûsikîyeden daha ruh-nüvaz olan top sesleri aks-endaz oluyor.. ileride top dumanları bahar bulutlarını tanzir ediyordu...

-9 Haziran 1313-

Rüştü Necdet, Milano'dan Geçerken, s.112-117.

3.27. ORDU-YI HÜMÂYUN'DA BİR ŞAİR / ABDÜLHAK HAMİD

*144

Nedir şu meşcer-i ebdân, şu kûhsâr-ı hadîd?
 Yürür kenar u miyanında gâh gâh bedîd
 Lehîbden dereler, hâkden bulutlarla;
 Urur semâ-yı esâtîre darbe-i tehdîd!

İçinde nûr-ı hakikat, o bir cihân-ı zalâm;
 Döner işaret edince halife-i İslâm,
 Durur, gider.. bu kıyamet anın mevâkibidir.

Durur güzergah-i sıytında Çin ü Hind selâm,
 Eder bu sıytı heremlerle kanlar i'lâm,
 Şu burclar o büyük hey'etin kevâkibidir. /119/

Görünmüyor, nereye gitti asker-i Yunan?
 Hurafe miydi aceb nâm-ı leşker-i Yunan?
 Nasıl o kavm-i hakîm intihara verdi karar,
 Kabul eder mi bunu akl-ı münkir-i Yunan?.

İçinde yoksa da âsâr-ı Zühre vü Mirrih,
 Değil midir müteşemmis meğer bizim târih
 Bizim hilâl sizin Müşteri'ye fâiktir!

Ne oldu gördünüz işte netice-i darbe,
 Girer mi şîr-i jiyânlarla gürbeler harbe?
 O tecrübe bu yaman intihaya sâiktir.

Huzur-ı fikret ile, çehre-i mübeşşer ile,

¹⁴⁴ Atufetli Abdülhak Hamid Beyefendi Hazretlerinin sonradan ihda buyurdıkları neşide-i bergüzide-i üstadânedir ki tevhür-i vüruduna mebni ancak bu formaya dercedilebildi.

Sizinki de kaçıyor işte bir alay nesnâs!

Bu derd-i mühliki îsâl semt-i dermane
Eğer meram ise cidden, şu anda tevbe-künân
Bütün ilâhelerin, bütlerinle ey Yunan
Dehâlet et görelim taht-ı âl-i Osman'a.
Eğer bu vechile olmazsanız bugün tâib,
Yarın benim nazarımda olursunuz gaib.

Abdülhak Hamid, Ordu-yı Hümâyun'da Bir Şair, s.118-120.

Bir âşinâyî-i dîrîne, bir selâm arıyor.

Ve bir madalyalı gâzî mehâbetiyle vakur,
Ağır ağır yürüyor... Nâgehân tevakkufla
Fezâyâ fırlatıyor bir nigâh-ı pür-şu'le.

Bu şanlı avdeti gûyâ selâmlıyor öteden:
Değirmenin açılan kollarında bir şefkat,
Ağaçların eğilen dallarında bir hürmet!..

-12 Haziran 1313-

Tevfik Fikret, Hasan'ın Gazâsı, s.148-158.

Servet-i Fünûn dergisinin bu özel sayısı daha hazırlık aşamasındayken dergi için yapılan masraflar derginin farklı sayılarında tek tek açıklanmıştır. Kâğıt ücretinden görseller için harcanan miktara kadar halkla açık bir şekilde paylaşılmıştır. Bu dergi için her şeyin en iyisinin kullanılmaya çalışıldığı bu ilanlarda görülmektedir. Şeffaflıkla yayımlanan bu özel sayının maliyeti karşılanarak kalan tüm para doğrudan şehit ve gazi ailelerine bağışlanacağı da belirtilmektedir.

Edebiyat-ı Cedide topluluğu “toplumdan kopuk, bireysel duygulara, estetik zevkle ve ruhsal konuları işledikleri için yapılan eleştirilere” karşı Servet-i Fünûn bünyesindeki kalemlerinin büyük önem ve özenle hazırladıkları “Nüsha-i Mümtâze” direkt olarak toplumu konu alan, hem siyasi hem de sosyal açıdan toplumu etkileyen 1897 Türk-Yunan Savaşı’na karşı ilgisiz kalmayarak onlara hem maddi hem de manevi olarak destekte bulunması bu eleştirileri sorgular niteliktedir. Servet-i Fünûn’un bu özel sayısı sadece savaşın toplumdaki yaralarını yansıtmakla kalmamıştır aynı zamanda Türk toplumunun vatan, bayrak sevgisini de yansıtmıştır. Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze Türk toplumunun birlik, beraberliğini göstermiş ve yaşadığı toplumun sesi olmuştur.

- Mumcu Ay, Yasemin. “1897 Türk-Yunan Savaşının Basında Yer Alan Şiirlere Yansımaları”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 9/2 (2009):185-201. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/113203>.
- Necat Birinci. “1897 Türk-Yunan Savaşı’nın Şiirimizdeki Akisleri”. *Akademi Mecmuası*, 12/4 (1983): 23-42.
- Nijat Ekrem. “Osmanlılar’da Muhabbet-i Vataniye”. *Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze*, (1313/1897): 108-109.
- Ölmez, Adem. “1897 Osmanlı-Yunan Savaşı’nda Epir Cephesinin Savaşın Sonucuna Etkileri”. *Şarkiyat İلمي Araştırmalar Dergisi*, 1(2009): 81-88. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115915>.
- Ölmez, Adem. “Gazi Ethem Paşa’nın Askerî ve Siyasî Hayatı (1844-1909)”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2004.
- Recaizade Mahmut Ekrem. “Askerlik-Osmanlılık”. *Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze*, (1313/1897): 4-21.
- Recaizade Mahmut Ekrem. “Kırmızı Merkûplar”. *Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze*, (1313/1897): 33-35.
- Rüştü Necdet. “Milano’dan Geçerken”. *Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze*, (1313/1897): 112-117.
- Sami Paşazade Sezai. “Yarın Alessabah Hücumu Mühüyyâ Olan Osmanlı Ordusunun Karşısında Bir Yunan Generalinin Tefekkürat ve Tahayyülatı”. *Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze*, (1313/1897): 28-33.
- Servet-i Fünûn , “İhtar-ı mahsus” 2 Ekim 1313, 82.
- Servet-i Fünûn , “Servet-i Fünûn’un Nüsha-i Mümtâzesi” 9 Ekim 1313, 98.
- Servet-i Fünûn, “İhtar-ı Mahsus” 28 Ağustos 1313, 2.
- Siret. “Ayşecik”. *Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze*, (1313/1897): 104-106.
- Sun, Selim. *1897 Osmanlı-Yunan Harbi*. Ankara: Genel Kurmay Basımevi, 1965.
- Süleyman Nesib. “Adadan Avdette”. *Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze*, (1313/1897): 86.
- Şahin. Ahmet Metehan. “Cephe Gerisinden Savaşa Bakmak: Servet-i Fünûn Dergisinde Harbin Yansımaları”. *Söylem Filoloji Dergisi*, 9/2 (2024): 681-698. <https://doi.org/10.29110/soylemdergi.1493319>.

- Şen, Cafer. “1897 Osmanlı-Yunan Muharebesi’nin Türk Edebiyatındaki Akisleri”.
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 1997.
- Tevfik Fikret. “Hasan’ın Gazâsı”. *Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze*, (1313/1897):
149-158.
- Ulucutsoy, Hasan. “Türk Edebiyatı ve Propaganda (1828-1912)”. Yayımlanmış
Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2019.
- Ülgen, Erol. “1897 Türk Yunan Savaşı’nın Türk Şiirindeki Akisleri”. Yayımlanmamış
Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1993.
- Yılmaz, Gizem. “1897 Osmanlı-Yunan Harbi ve Askeri İaşe”. Yayımlanmamış
Yüksek Lisans Tezi. Kafkas Üniversitesi, 2022.

EKLER

EK-1: İçindekiler Tablosu

1. Ahmet İhsan, İfade-i Mahsusa, s.-, Ön söz.
2. Mihrünnisa, Benimle İshak, s.1-3, Şiir.
3. Rezaizade M. Ekrem, Askerlik-Osmanlılık, s.4-21, Makale.
4. Osman Hamdi, Bir İstibdal, s. -, Resim.
5. Abdülhak Hamid, Hediye-i Sâl, s.22-27, Şiir.
6. Samipaşazade Sezai, Yarın Alessabah Hücuma Müheyhâ Olan Osmanlı Ordusunun Karşısında Bir Yunan Generalinin Tefekkürat ve Tahayyülatı, s.28-32, Hikâye.
7. Rezaizade M. Ekrem, Kırmızı Merkuplar, s.33-35, Şiir.
8. Mefhari, Bir Şiir-i Siyasi, s.36-39, Makale.
9. A(yın). Nâdir, Vasiyet, s.40-46, Şiir.
10. Menemenlizade Tahir, Yeni Edebiyat-ı Cedide, s.47-59, Makale.
11. H(a). Nâzım, Fırtına, s.60-62, Şiir.
12. Uşşakizade Halid Ziya, Osman, s.63-66, Hikâye.
13. İsmail Safa, Kamere Hitap, s.67-70, Şiir.
14. Ahmet Hikmet, Nakiye Hala, s.71-78, Hikâye.
15. Cenap Şahabettin, Elhân-ı Şitâ, s.79-81, Şiir.
16. H(a). Nâzım, Şiir Hakkında, s.82-85, Makale.
17. Süleyman Nesib, Adadan Avdette, s.86, Şiir.
18. Meclis-i Kebir ve Maarif Azasından Hikmet, Say ve İktisat, s.87-90, Makale.
19. Yaverân-ı Hazret-i Şehriyârîden Süvari Binbaşı Ali Rıza, Osmanlılık'ta Askerlik, s.91-93, Makale.
20. Doktor Bafralı Yanko, Makri Köyü ve Müteverrimler, s.94-99, Makale.
21. Hüseyin Suad, Buvadamur'da, s.100-101, Şiir.
22. H(a). Nâzım, Şefkat, s.102-103, Hikâye.
23. Siret, Ayşecik, s.104-106, Şiir.
24. Nijad Ekrem, Osmanlılar'da Muhabbet-i Vataniye, s.107-109, Hikâye.
25. Cenap Şahabettin, Yakazât-ı Leyliye, s.110-111, Şiir.
26. Rüştü Necdet, Milona'dan Geçerken, s.112-117, Deneme.
27. Abdülhak Hamid, Ordu-yı Hümâyün'da Bir Şair, s.118-120, Şiir.
28. Mehmed Rauf, Denizde Sude Limanı'ndan Çıkarken, s.121-126, Mensur Şiir.
29. H(a). Nâzım, Bir Bûse-i Masum, s.127-129, Şiir.
30. Hüseyin Cahit, Topal, s.130-140, Hikâye.
31. H(a). Nâzım, Ebedî Bir Gece, s.141-143, Şiir.
32. Cenap Şahabettin, Eytâm-ı Şühedâya, s.144-148, Deneme.
33. Tevfik Fikret, Hasan'm Gazâsı, s.148-158, Şiir.
34. Ahmet İhsan, Tarihçe-i Meslek, s.159-165, Makale.

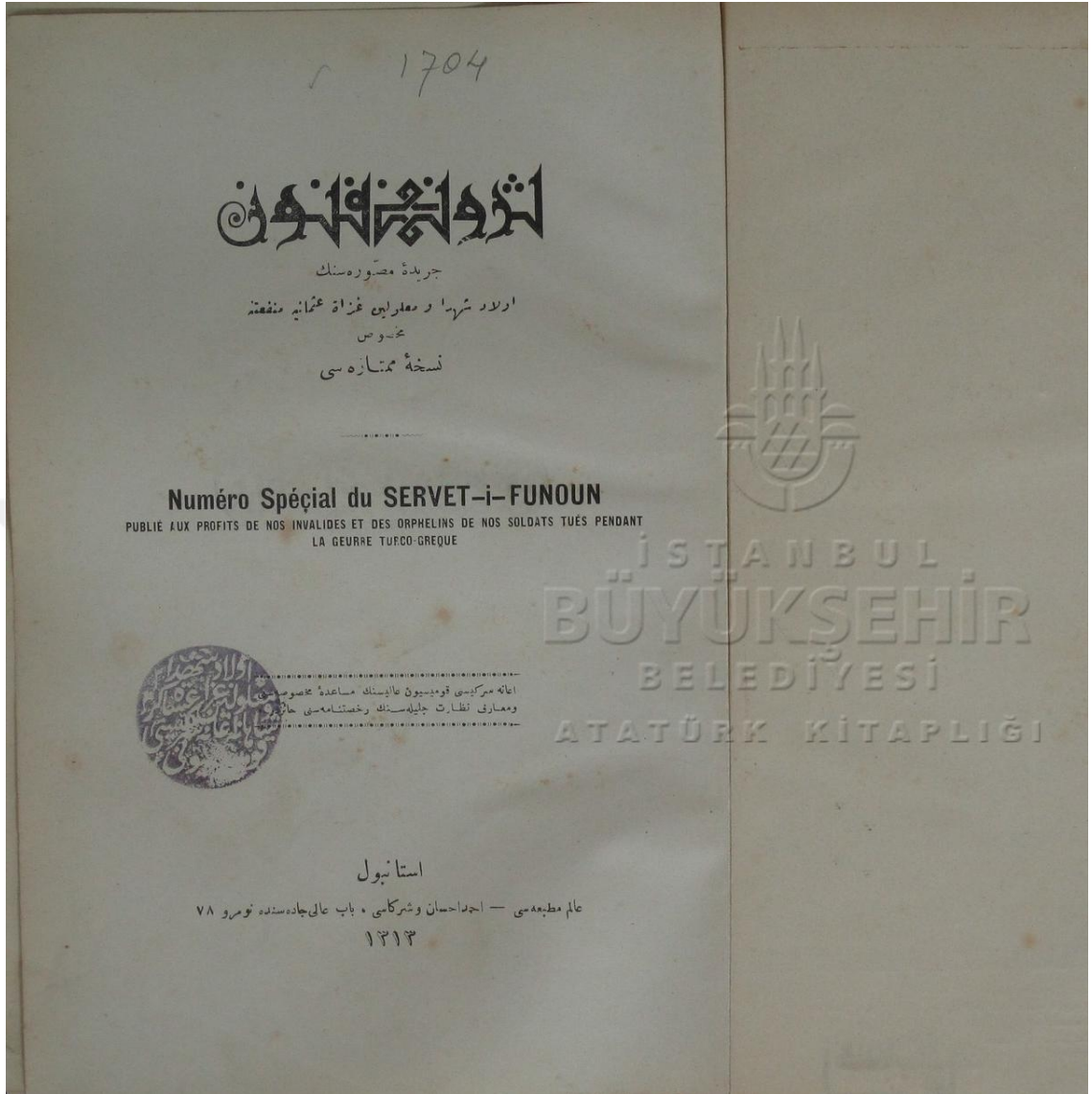
EK-2: Doğru-Yanlış Cetveli*Nüshada Bad'el-tab' Tesadüf Olunan Yanlışlıkların Tashihi*

Sahife	Satır	Yanlış	Doğrusu
19	18	Güler yüzüyle:	Güler yüzüyle mağrûâne:
19	21	Ceb ü rast	Çep ü rast
20	8	O yetim masumun	O yetim masumun ise
21	11	Osmanlığın	Osmanlılığın
2	714	Aludan gelip	O ulüvden gelip
26	Resmin altında	Eski üzere bir mezar olmuş	Eski o taze bir mezar olmuş
39	6		
58	24	İştigal etmemiştir	İşgal etmemiştir
77	11	Geçişmişti	geçmişti
91	3	Askerin denilen	Askerlik denilen
91	12	Kuvve-i mühimmine	Kuvve-i mühimme
92	12	Münharif	Münhasıran
92	16	Giderilmişlerdir	Giderilmiştir
117	14	Sözleri	Sözlerini
117	15	Hayvanının	Hayvanına
125	27	Mühim dağları	Müphem dağları
131	4	Bir şehka-i halâs	Bir şehik halâs
144	5	Bir sebil ziya	Bir selsebil ziya
144	5	Parlak apoletleri,	Parlak apoletleri ile
151	8	Gönüllüler	Gönüllüler
151	14	Hastabı mıyım?	Hasta mıyım?
158	6	Hava biraz râkid	Hava biraz daha râkid

EK-3: Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümütâze'den Görseller

Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümütâze Dış Kapak Resmi

Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze İç Kapak Resmi

بند آغوی

پرواز ایتک دیلردی روحم ،
جسمم اکا بار اولوردی حیفًا !

هرمنظره ، هریدیعه ، هر سو
مستغرق نور ایدی سراپا .

اوچقده کتائب ملائک ...
واقعسده عین خواب وخولیا !

شهبال منور قرله
رسم اولمش ایدی بولوحه کویا .

پیش نظر اضرعده
معبد کورونوردی زیر وبالا ؛

دریا ساکن ، کنار تنها ،
برصمت وسکون ایچنده صحرا ؛

عشی اولمش ایدی نسیم خوشبو ،
ازهار کورر کییدی رؤیا !

ایتمش ایدی سطح آبی روشن
عکس قر حزین سیما ؛

دریا تنظیر ایدوب سمایی
اولمشدی سما نظیر دریا .

ایلردی تموج وتباعد
یریر کورون نجوم زهرا .

استاد محترم رجائی زاده محمود اکرم بک افندی

عکس - عثمانلیہ

عثمانلیہک ہرہری بر نمونہ فضائل اخلاقی صایلمغه ہر زمان اثبات کمال استحقاق
ایتمش اولان عسکر مزک عسکر لککہ عائد مزئیات مشہورہ سی محاربتہ اخیرہ دہ عیون
علمیانہ دہا شعشعلی .. دہا واضح بر صورتہ تجلی ساز اولدیغندن دنیانک السنہ

وصيت

UL
EHIR
ESI
TAPLIĞI

طونوچچه برفنارك نور سايه دارنده ،
چادرلارك آره سنده زمان راحتده ،
نوبت دكيشديريلن برفرحلى ساعتده ،
آغاچلى برته نك قويتو بركنارنده
بولوشديار ايكي همشهرى قهرمان عسكر :
چشكزكى مشله بلوك اميني عمر .

— كل آرقه داش ، باقه لم كل ، شو مكتوبى آكلات ،
بابام نصل ؟

— ايدير .

— چوق شكر ... ناصل امينم ؟
يمينيدير ، بكا قورقه يالان ديمزكه نينم .

یځی ادبیات جدیده

معلوماته بونډن. بر زمان اول ادبیات وادبامن ایکیه آریله رق آرهلرنده خیلی شدتلی مباحثه لر، خیلی کورولتیلی مناقشه لر جریان ایتمش، نهایت فکر نوینک غلبه سیمه بو اختلافات و مجادلاته خاتمه ویرلمشدی .

آرهن او توز سنه لک بر زمان هنوز کچمه مش ایکن یته ادبیاتمه زده براختلاف ظهور ایدره ک فکر جدید ادب دخی اسکې ادبیات جدیده، یگی ادبیات جدیده نامرله ایکیه آریله، بو ایکی فکر آرهنه سنده معارضه لر، مناقشه لر بلیره مکه باشلادی . ده قاداتر دیه بر مقاله یازلدی . بو کا مدافعه، مدافعه یه مقابله ایدلدی . اوته ده بریده بیو ککلر کوچو ککلر طرفندن بعض مقاله لر نشر اولندی . بو قره غول غوغا لرینک نتیجه سنده قورقارم که بر مجادله جسیمه آجیله جقدر . قور قوم شونندر که طرفین بیانچی دکدر لر . ادبای جدیده بر لرین زده لیه جکلر .

زیرا حقیقته ادبیات جدیده انقسام ایتمه شدر . بو حقیقی کلامق ایچون نظر منی بر ازماضی به ارجاع ایتمه من لازم کلپور: ادبای جدیده ک ظهورنده عالم ادبیات، نه حالده ایدی؟ نه حاله کلدی؟ ونه حاله کلمک ایستوردی؟ زیاده تفصیلاته کیرشکمکنزین سویله لم: سنن پاشلرک، فضولیلرک، باقیلرک، نفعیلرک، همت دهاتلریله پک فیضلی بر

آطه دن عودتده

— ۵ مایس ۱۳۱۳ —

یاواش یاواش یورو یوردی واپور... هوا غایت
 کوزلدی آقشامه مخصوص اولان سکونت ایله ؛
 افقلره چو کیوردی غریب بررقت ؛
 یاواش یاواش باطیوردی کونش مهابت ایله .

قنار جواری - که دونمشدی برچنزاره -
 شعاع شمس ایله لبریز شوق ونشئه ایدی ؛
 باقلسه فرق اولنوردی ظلال اشجاره
 کولومسیور کبی طورمش لطافت ایدی ...

کوکرته خلقنه باقدم ، غریق صمت و سکوت ؛
 واپور کورولتییسی یوقدی ، فقط فشافش آب ؛
 آچلدی روح ملولده برحزین مهتاب !!

یاواش یاواش کوچولوب شویله هیئت ناسوت
 کوروندی پیش خیالده باشقه برعالم ...
 او یوتدی غملمی بر رشاشه مبهم !!

سلیمانه نسیب

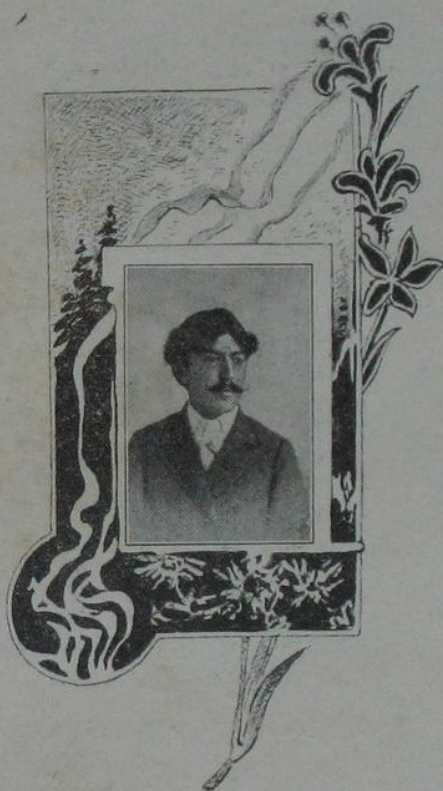

« بووادامور » ده

سنك - سنك كېي بر عكس ناز روخوواز ،
 بر انعكاس نياز ،
 كيجه نك سينه ظالاندن
 سوزولوب طاغلره ، سجا بهلره
 ترانه لر سر پر ..

اودم كه بابل شيدا صنوبران ترك ،
 شومائي كولكه لرك ،
 شب اعماق پر خيالندن
 كوش روح ليال بي خبره
 نشيده لر سويلر .

جـ

یقظات لیلیه

گاه اونک اهتزاز پستیله
متوحش ، حزین ، رقیق و نزار
طاغیلیر جوّه بر سرود هزار ..

گاه اونک ارتعاش مستیله
طولاشیر کائنات نائمیه
بر عمومی شهیق تنهایی ..

اونی کیم دست رعشه داریله
چالیور ، پرده پرده ایکتیور ؟

کل بواقشامده سر بسر ، کوزلم ،
اهتزازات لیلی دیکلیهلم :

تا اوزاقلرده ایسته بر پیانو
تازه پارماقلاک تماشیه
آغلایور بر خزان هوا سیله ..

دیگله ای یارم ایسته آغلایان او
کیجه نک قعر پرسکوننده ،
ظلمت ابکمک دروننده .

صنک غزاسی

اوزلقده شویله بش اون خانه دن ، بش اون باجادن
 عمارت .. اسکی فقط شاعرانه ، آسوده ،
 ییشیل بر اورمانه همسایه بر کوچک بلده ...

اغالرک آره سندن افق صارارمقده ؛
 کشاده سینه بولوطلرله سوسله ن کوکدن
 لب وداعی نهارک زمینه بوسه فکن .

صاغنده بر قورو خندق ، صولنده بر چاللیق ،
 شو ایجه یول — که آچلمش کنیش آدیملرله —
 بر اسیابه اولور منتهی صایجه صوله ...

بو یول بوکون ، ده بر ساعت اوکجه محشردی :
 بیوک کوچک نه قدر خلقی وارسه کوچیکرک
 — باشنده بر ایکی پیر عمادار وکزین —